

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา ของประชาชนในชุมชนแออัด เขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของประชาชนในชุมชนแออัด
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของประชาชนในชุมชนแออัด กับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของประชาชนในชุมชนแออัด กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของประชาชนในชุมชนแออัดกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อถือที่มีต่อสื่อมวลชน และสื่อบุคคลกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ ประชาชนในชุมชนแออัด เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่อใช้อธิบายลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคล ความเชื่อถือที่มีต่อสื่อมวลชนกับสื่อมวลชน ค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา ส่วนการทดสอบสมมติฐานนั้น ใช้การหาค่าความแตกต่างแบบ t-test และ ANOVA และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะทางประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 400 คน แบ่งเป็นเพศชาย และหญิงจำนวน เท่า ๆ กัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ระดับการศึกษา ป.1-ป.7 กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพรับจ้าง จำนวนมากที่สุด ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ (กลุ่มตัวอย่างที่จัดอยู่ในพวกไม่มีรายได้ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ผู้ที่ว่างงาน และแม่บ้านที่ไม่มีรายได้) กลุ่มตัวอย่างนับถือศาสนาพุทธ เกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

2.1 กลุ่มตัวอย่างมีโทรทัศน์อยู่ในครอบครองมากที่สุด รองลงมา คือวิทยุ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารตามลำดับ

2.2 สื่อมวลชนที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารมากที่สุดคือโทรทัศน์ มีปริมาณการเปิดรับอยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ มีปริมาณการเปิดรับอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ลำดับต่อมาคือวิทยุ มีปริมาณการเปิดรับค่อนข้างสูงเช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ ส่วนนิตยสาร มีปริมาณการเปิดรับปานกลาง

2.3 สถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมากที่สุด คือบ้านของตนเอง รองลงมาคือ ร้านค้าและร้านอาหาร ซึ่งเป็นสถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมอ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ส่วนสถานที่ทำงานของกลุ่มตัวอย่าง เป็นที่นิยมใช้ในการเปิดรับสื่อมวลชนเป็นลำดับที่ 3 ส่วนบ้านใกล้เคียง กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้ในการเปิดรับสื่อมวลชนน้อยที่สุด

2.4 เหตุผลสำคัญที่สุด ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารคือ ต้องการข้อมูลข่าวสาร เหตุผลสำคัญที่สุดในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ คือเพื่อความสนุกสนานบันเทิง ซึ่งมีปริมาณใกล้เคียงกับเหตุผลที่ต้องการทราบข้อมูลข่าวสาร หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่าง เปิดรับเพื่อต้องการทราบข่าวสารมากที่สุด

2.5 ในการเปิดรับประเภทเนื้อหาข่าวสารจากวิทยุ กลุ่มตัวอย่างสนใจรายการเพลงมากกว่ารายการข่าว ความรู้หรือสารคดี ปริมาณการเปิดรับรายการเพลงอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายการข่าว รายการความรู้ สารคดี มีปริมาณการเปิดรับค่อนข้างต่ำ

2.6 ในการเปิดรับประเภทเนื้อหาข่าวสารจากโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่างสนใจเปิดรับรายการข่าวและรายการบันเทิงต่าง ๆ มีปริมาณใกล้เคียงกัน ปริมาณการเปิดรับเนื้อหาทั้งสองประเภทอยู่ในระดับค่อนข้างสูง สำหรับรายการเกี่ยวกับความรู้และสารคดี มีปริมาณการเปิดรับในระดับปานกลาง สถานีโทรทัศน์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมมากที่สุดคือ ช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมน้อยที่สุด คือช่อง 9

2.7 ในการเปิดรับประเภทเนื้อหาข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ เนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างสนใจเปิดรับมากที่สุด คือข่าวอาชญากรรม ข่าวการเมือง และข่าวบันเทิงตามลำดับ ซึ่งปริมาณการเปิดรับเนื้อหาประเภทดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับนวนิยายหรือละครที่ตีพิมพ์ในหน้าหนังสือพิมพ์ได้รับความนิยมน้อยที่สุด ปริมาณการเปิดรับอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างนิยมดูละครจากโทรทัศน์มากกว่า อ่านจากหนังสือพิมพ์

สำหรับหนังสือพิมพ์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมน่านมากที่สุด คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และหนังสือพิมพ์มติชน ตามลำดับ

2.8 ในการเปิดรับประเภทเนื้อหาข่าวสารจากนิตยสาร กลุ่มตัวอย่างสนใจเนื้อหาประเภทข่าว และบันเทิงโดยเฉลี่ยเท่ากัน เนื้อหาประเภทพยากรณ์โชคชะตา ได้รับความสนใจน้อยที่สุด แต่ปริมาณการเปิดรับเนื้อหาทุกประเภท ในนิตยสารอยู่ในระดับต่ำ

นิตยสารที่ได้รับความนิยมนมากที่สุดคือ นิตยสารบันเทิง นิตยสารวิเคราะห์การเมือง และนิตยสารข่าวอาชญากรรมตามลำดับ ส่วนนิตยสารประเภทกีฬาหรือท่องเที่ยว ได้รับความสนใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล

3.1 สื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารมากที่สุด คือ คนในครอบครัวมีปริมาณการเปิดรับอยู่ในระดับสูง รองลงมาคือเพื่อนบ้าน มีปริมาณการเปิดรับ ค่อนข้างสูง เพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมโรงเรียน เป็นสื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่าง เปิดรับข่าวสารในปริมาณปานกลาง สำหรับผู้นำหรือกรรมการในชุมชน กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารในระดับค่อนข้างต่ำ

3.2 กลุ่มตัวอย่างให้ระยะเวลาในการพูดคุยกับบุคคลในครอบครัว โดยเฉลี่ยมากกว่าสื่อบุคคลอื่น ๆ แต่มีปริมาณในการให้ระยะเวลาการเปิดรับข่าวสารเท่ากัน คืออยู่ในระดับค่อนข้างสูง

3.3 ในการเปิดรับประเภทเนื้อหาข่าวสารจากบุคคลในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างพูดคุยเรื่องภายในครอบครัวมากที่สุด อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เรื่องอาชีพและการเรียน กลุ่มตัวอย่างสนใจ

ในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องความบันเทิง ข่าวสารการเมือง/เศรษฐกิจ และเรื่องภายในชุมชน มีปริมาณการเปิดรับข่าวสารในระดับต่ำ

3.4 การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารทุกประเภทจากเพื่อนบ้าน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยที่เนื้อหาเกี่ยวกับความบันเทิงและเรื่องภายในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างจะสนใจซุกคุดมากที่สุด และเรื่องภายในชุมชน จะสนใจซุกคุดน้อยที่สุด

3.5 การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารทุกประเภทจากเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียน อยู่ในระดับต่ำ โดยที่กลุ่มตัวอย่างสนใจซุกคุดเรื่องอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือข่าวสารการเมือง/เศรษฐกิจ เรื่องของความบันเทิง ตามลำดับ

3.6 การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารทุกประเภท จากผู้นำหรือกรรมการในชุมชน อยู่ในระดับต่ำ เรื่องภายในชุมชนจะเป็นเนื้อหาที่ซุกคุดกันมากที่สุด เรื่องของความบันเทิงจะเป็นเรื่องที่มีการซุกคุดน้อยที่สุด

3.7 กลุ่มตัวอย่างต้องการคำแนะนำ หรือข้อคิดเห็นจากบุคคลในครอบครัวมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียน เพื่อนบ้านเป็นบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างต้องการคำแนะนำหรือข้อคิดเห็นอยู่ในลำดับที่ 3 ส่วนผู้นำหรือกรรมการในชุมชน เป็นบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างต้องการคำแนะนำหรือข้อคิดเห็นน้อยที่สุด

3.8 สถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลมากที่สุดคือ บ้านของกลุ่มตัวอย่างเอง ร้านค้าและร้านอาหาร บ้านของเพื่อนบ้าน นิยมใช้เป็นสถานที่เปิดรับข่าวสารเป็นลำดับถัดมา ที่ทำการชุมชน เป็นสถานที่ที่ใช้ในการเปิดรับข่าวสารน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อถือข่าวสารจากสื่อบุคคลและสื่อมวลชน

4.1 สื่อบุคคล

กลุ่มตัวอย่างเชื่อถือข่าวสารจากคนในครอบครัวมากที่สุด อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ส่วนสื่อบุคคลอื่น ๆ ได้รับความเชื่อถืออยู่ในระดับปานกลาง

4.2 สื่อมวลชน

ข่าวสารจากโทรทัศน์ ได้รับความเชื่อถือจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด หนังสือพิมพ์ และวิทยุ ได้รับความเชื่อถือในระดับปานกลาง ส่วนนิตยสาร ได้รับความเชื่อถือค่อนข้างต่ำ

เมื่อเปรียบเทียบความเชื่อถือข่าวสารระหว่างสื่อบุคคลและสื่อมวลชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างเชื่อถือข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด และข่าวสารจากคนในครอบครัว ได้รับความเชื่อถือรองลงมา แต่อยู่ในระดับค่อนข้างสูงเช่นเดียวกัน ส่วนสื่อบุคคลและสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ได้รับความ

ความเชื่อถือในระดับปานกลาง (โดยที่หนังสือพิมพ์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสื่ออื่น ๆ) ยกเว้นสื่อนิตยสารที่ได้รับความเชื่อถือในระดับต่ำ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาคะแนนค่าเฉลี่ยของค่านิยมแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 5 ค่านิยม คือ 1.การกล้าเสี่ยงในการประกอบอาชีพ 2.นิยมการปฏิบัติมากกว่าเชื่อในโชคชะตา 3.มีการวางแผนการชีวิต 4.การมีส่วนร่วมทางการเมือง 5.มุ่งมั่นประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน สำหรับค่านิยมอีก 3 ประการ คะแนนอยู่ในระดับสูงคือ 1.การเปิดรับสื่อมวลชน 2.การมีการศึกษาวิชาความรู้ 3.ยอมรับในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน จากการวิจัยพบว่า

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ และนิตยสารไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเปิดรับข่าวสารจากนิตยสารแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

1.4 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

1.5 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 ตามลำดับ จึงเป็นไปตาม

สมมติฐานข้อที่ 1 ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ นิตยสาร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

1.6 กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 2

ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมโรงเรียน, ผู้นำหรือกรรมการในชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมโรงเรียน ผู้นำหรือกรรมการในชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

2.3 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน ผู้นำหรือกรรมการในชุมชน ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

2.4 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากเพื่อนร่วมงาน/เพื่อนร่วมโรงเรียน, ผู้นำ/กรรมการในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัวไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

2.5 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียน ผู้นำหรือกรรมการในชุมชนไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

2.6 กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียน ผู้นำหรือกรรมการในชุมชน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

สมมติฐานข้อที่ 3

ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาแตกต่างกัน

3.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

3.3 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

3.4 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

3.5 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่างกัน มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

3.6 กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาต่างกัน มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

สมมติฐานข้อที่ 4

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

4.1 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมข้อที่ 1 คือ มุ่งมั่นประสบความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้ออื่น ๆ และจากค่าสหสัมพันธ์โดยรวมพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4

4.2 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมข้อที่ 2 คือ การมีการศึกษาวิชาความรู้ และข้อที่ 5 การเปิดรับสื่อมวลชน แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้ออื่น ๆ จากค่าสหสัมพันธ์โดยรวมพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4

4.3 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมข้อที่ 1 คือ มุ่งมั่นประสบความสำเร็จ และข้อที่ 2 คือ การมีการศึกษาวิชาความรู้ จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้ออื่น ๆ จากค่าสหสัมพันธ์โดยรวมพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4

4.4 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมทุกข้อยกเว้นข้อ 5 การเปิดรับสื่อมวลชน และข้อ 6 ขอมรับในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากค่าสหสัมพันธ์โดยรวมพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4

สมมติฐานข้อที่ 5

พฤติกรรม的开รับข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

5.1 การเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่านิยมข้อที่ 2 คือ การมีการศึกษาวิชาความรู้ ข้อที่ 3 นิยมการปฏิบัติมากกว่าเชื่อในโชคชะตา ข้อที่ 7 มีการวางแผนการชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้ออื่น ๆ จากค่าสหสัมพันธ์โดยรวมพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัว มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5

5.2 การเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในข้อที่ 2 คือ การมีการศึกษาวิชาความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้ออื่น ๆ จากค่าสหสัมพันธ์โดยรวมพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5

5.3 การเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้อที่ 1 มุ่งมั่นประสบความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อที่ 4 การกล้าเสี่ยงในการประกอบอาชีพ ข้อที่ 5 การเปิดรับสื่อมวลชน ข้อที่ 7 มีการวางแผนการชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้ออื่น จากค่าสหสัมพันธ์โดยรวม พบว่า การเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5

5.4 การเปิดรับข่าวสารจากผู้นำหรือกรรมการในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมไม่ว่าจะเป็นรายข้อหรือโดยรวม จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5

สมมติฐานข้อที่ 6

ความเชื่อถือที่มีต่อสื่อมวลชนกับสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

6.1 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ความเชื่อถือที่มีต่อสื่อมวลชนกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาในแต่ละข้อพบว่า

ความเชื่อถือต่อหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมข้อที่ 2 คือการมี การศึกษา วิชาความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์โดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความเชื่อถือต่อวิทยุ ไม่พบความสัมพันธ์กับค่านิยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความเชื่อถือต่อโทรทัศน์ พบความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมข้อที่ 1 มุ่งมั่น ประสิทธิภาพสำเร็จในอาชีพการงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อที่ 2 การมีการศึกษา วิชาความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และข้อที่ 4 การกล้าเสี่ยงในการประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์เชิงบวกโดยรวม มีความสัมพันธ์ กับค่านิยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความเชื่อถือต่ออินเตอร์เน็ต ไม่พบความสัมพันธ์กับค่านิยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.2 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ความเชื่อถือที่มีต่อสื่อบุคคลกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาในแต่ละข้อพบว่า

ความเชื่อถือคนในครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมข้อที่ 1 มุ่งมั่น ประสิทธิภาพสำเร็จในอาชีพการงาน และข้อที่ 2 การมีการศึกษาวิชาความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์โดยรวม ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความเชื่อถือเพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์กับค่านิยม แต่เป็นความสัมพันธ์ในเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความเชื่อถือเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมข้อที่ 1 มุ่งมั่น ประสิทธิภาพสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อที่ 2 การมีการศึกษาวิชาความรู้ ข้อ 5 การเปิดรับสื่อมวลชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์โดยรวม ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความเชื่อถือกรรมกรหรือผู้นำในชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่านิยมในข้อที่ 7 คือมีการวางแผนการชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์โดยรวม พบความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด และใช้โทรทัศน์อยู่ในครอบครองมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ปริมาณการเปิดรับอยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกับผลการวิจัยของเรื่องศิริ หิรัญชอุณหะ (2532) ศึกษาชีวิตการสื่อสารของประชาชนในชุมชนแออัด โรงหมู เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ วิทยุ และหนังสือพิมพ์

กลุ่มตัวอย่างนิยมเปิดรับข่าวสารประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะข่าวช่วง 19.00-20.30 น. กลุ่มตัวอย่างนิยมดูรายการข่าวในช่วงดังกล่าว เนื่องจากเป็นเวลาที่กลับมาจากการทำงานประจำวัน เนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเปิดรับในลำดับรองลงมาคือ รายการบันเทิงต่าง ๆ เช่น ละคร เกมโชว์ ข่าวบันเทิง รายการประเภทวาไรตี้ แต่ปริมาณการเปิดรับเนื้อหาทั้งสองประเภท คือ ข่าว และรายการบันเทิง จะมีปริมาณการเปิดรับใกล้เคียงกันมาก แต่ไม่นิยมดูรายการสารคดี หรือความรู้ทั่วไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายการประเภทดังกล่าว มักจะมีรูปแบบไม่น่าสนใจ กลุ่มตัวอย่างนิยมดูข่าวจากโทรทัศน์ เนื่องจากคุณสมบัติของสื่อ ที่เสนอเรื่องราวได้ฉับไว ทันต่อเหตุการณ์ มีภาพให้เห็นชัดเจน ส่วนใหญ่จะชอบข่าวเบา (Soft news) ซึ่งไม่ต้องใช้ความรู้ในการติดตามข่าวมากนัก และยังแทรกข่าวประเภทสนุกสนาน บันเทิงอีกด้วย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาคอนข้างต่ำ ความสามารถในการอ่านมีจำกัด ดังนั้นการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ จึงเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะในด้านระดับการศึกษา นอกจากนี้ ในด้านของรายได้ ก็มีส่วนทำให้นิยมดูโทรทัศน์มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ คือหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ทั้งนี้เนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าว ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหาในแต่ละครั้ง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ จึงไม่ค่อยนิยมซื้อมาอ่านแต่ก็จะอ่านหนังสือพิมพ์ตามร้านอาหาร หรืออ่านนิตยสารตามร้านเสริมสวยในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็นลูกจ้างในโรงงาน

พนักงานในบริษัท หรือข้าราชการก็มักจะอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสถานที่ทำงานของคน แต่การเปิดรับสื่อโทรทัศน์ ไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มนอกจากเสียค่าไฟฟ้ารายเดือนเท่านั้น อีกทั้งคุณสมบัติของสื่อโทรทัศน์มีคุณสมบัติเด่นเมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่น ๆ ในการนำเสนอข่าวสารเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ตู้อาธารณชน สื่อความได้ทั้งภาพและเสียงพร้อมกัน ทำให้สามารถทำความเข้าใจได้รวดเร็ว และสร้างความรู้ที่ใกล้เคียงเหตุการณ์ได้มากกว่าสื่ออื่น ๆ (พรทิพย์ วรกิจโกคาทร: 2529) ดังนั้น ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้สื่อโทรทัศน์เป็นที่นิยมของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสื่ออื่น ๆ

สำหรับสื่อมวลชนที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับรองลงมาจากสื่อโทรทัศน์คือ สื่อหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ประชานิยม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณิกา ศรีสวัสดิ์วิชัย (2533) ศึกษาเรื่อง “การตัดสินใจซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง” พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 61.3 นิยมอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาภรณ์ เอื้อละพันธ์ (2534) ศึกษาพฤติกรรมการรับข่าวสารการพัฒนาชุมชนของประชาชนในกลุ่มเป้าหมายของกรุงเทพมหานครพบว่า หนังสือพิมพ์ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อ่านเป็นประจำอันดับหนึ่งได้แก่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คิดเป็นร้อยละ 67.1 รองลงมาคือหนังสือพิมพ์เดลินิวส์

เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ คือต้องการข่าวสาร ซึ่งหนังสือพิมพ์จะให้รายละเอียดมากกว่าข่าวจากโทรทัศน์ การเสนอข่าวที่ทันต่อเหตุการณ์ และผู้อ่านสามารถอ่านเวลาใดก็ได้ ทำให้เป็นสื่อที่ได้รับความนิยม กลุ่มตัวอย่างนิยมอ่านข่าวหน้าหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวอาชญากรรม ได้รับความสนใจมากที่สุด เพราะหนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวได้อย่างน่าสนใจ และกลุ่มตัวอย่างยังนำไปใช้พูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ อีกด้วย กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจกับข่าวการเมืองและข่าวบันเทิงตามลำดับ ส่วนข่าวประเภทอื่น ๆ ให้ความสนใจค่อนข้างน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเรืองศิริ หิรัญขุนพะ (2532) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาชอบข่าวอาชญากรรม หรือที่เรียกว่าข่าวเบา (Soft News) มากกว่าข่าวที่ให้เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ เนื้อหาของข่าวที่ชอบรองลงมาคือข่าวบันเทิง

เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างในชุมชนแออัดให้ความสนใจในข่าวการเมืองมากกว่าข่าวบันเทิงเล็กน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในแต่ละชุมชนจะมีพรรคการเมืองให้ความสนใจสนับสนุนช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา ทางเดินในชุมชน หน้าชุมชนบางแห่งจะขึ้นป้ายขนาดใหญ่ของพรรคการเมืองและนักการเมืองที่ให้ความสนใจสนับสนุนชุมชนนั้น ๆ การเข้ามาหาเสียงจะเข้าถึง

ประชาชนในชุมชนได้ง่าย เนื่องจากบ้านส่วนใหญ่ไม่มีรั้วรอบขอบชิดเหมือนคังเช่นบ้านเรือนทั่วไป ชกเว้นบ้านของผู้ที่มีฐานะดี จึงจะกั้นรั้วเป็นสัดส่วน นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างนิชมไปอ่านหนังสือพิมพ์ที่ร้านค้า ทำให้ได้พูดคุยวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเมืองกับบุคคลอื่นๆ จึงอาจเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่าง มีความสนใจในเนื้อหาประเภทดังกล่าว

สื่อมวลชนที่เปิดรับเป็นอันดับสาม คือ วิทยุ ซึ่งมีปริมาณการเปิดรับน้อยกว่าสื่อหนังสือพิมพ์เล็กน้อย กลุ่มตัวอย่างนิชมฟังรายการเพลงจากวิทยุมากกว่าข่าวสาร สารคดี ความรู้ นอกจากนี้วันที่ออกสตาบกินแบ่งของรัฐบาล กลุ่มตัวอย่างจะฟังผลการออกสตาบกินแบ่ง ซึ่งเป็นประเภทเนื้อหารายการที่เพิ่มเข้ามา และเป็นรายการที่ได้รับความสนใจทั่วทั้งชุมชน ถึงแม้ว่าปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากวิทยุจะอยู่ในปริมาณค่อนข้างสูง แต่ความสนใจกลับมีไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมักจะฟังวิทยุ เพื่อแก้เหงาขณะพักผ่อน หรือทำงานบ้านเช่น ซักรีด ทำความสะอาดบ้าน จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่น จะนิชมฟังรายการเพลงจากวิทยุมาก และให้ความสนใจมากกว่ากลุ่มพ่อแม่บ้านหรือกลุ่มที่ทำงานแล้ว อาจเป็นเพราะว่า รายการวิทยุในปัจจุบันมีรูปแบบการนำเสนอแตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมาย รายการวิทยุที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นวัยรุ่น มักจะมีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจและเป็นที่น่าสนใจของผู้ฟัง เช่น ผู้ดำเนินรายการ หรือดีเจ (Disc Jockey) ที่มีลีลาการพูดเป็นที่ชื่นชอบ การให้ผู้ฟังเข้ามีส่วนร่วมในรายการ เช่น การโทรศัพท์เข้าไปขอเพลง หรือนำนักร้อง คาราทีได้รับความนิยมมาสัมภาษณ์ออกอากาศเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรา วราตถกษณ์ (2538) ที่พบว่าสื่อมวลชนที่นักเรียนส่วนใหญ่เปิดรับมากที่สุดเป็นอันดับสาม ได้แก่วิทยุกระจายเสียง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของสุกัญญา ศิริวนิช ที่พบว่านักเรียนส่วนใหญ่รับฟังวิทยุมากเป็นลำดับที่สาม ประเภทเนื้อหาที่นักเรียนส่วนใหญ่ชอบรับฟังมากที่สุดและบ่อยมาก คือ รายการเพลง

แม้ว่าในปัจจุบัน ยังมีละครวิทยุเผยแพร่ออกอากาศ แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่นิชมฟังละครวิทยุ เนื่องจากชอบดูละครจากโทรทัศน์มากกว่า เพราะมีภาพและเนื้อเรื่องที่ น่าสนใจติดตาม ตลอดจนบทบาทของคาราทีคนชื่นชอบ และความนิยมที่มีต่อสถานีโทรทัศน์ช่องใดช่องหนึ่ง มักจะเกี่ยวข้องกับละครที่คนชอบดูในขณะนั้น

สื่อมวลชนที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับน้อยที่สุด คือ นิตยสาร เปิดรับที่นิตยสารอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีนิตยสารอยู่ในครอบครองน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับสื่ออื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของจุฬากรณ์ เอื้อละพันธ์ (2534) ศึกษาพฤติกรรมการรับข่าวสารการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชุมชนเป้าหมาย ของกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีนิยตสารและวารสารอยู่ในครอบครองน้อยกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ

ถึงแม้ว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีนิยตสารอยู่ในครอบครองน้อยมาก แต่ก็สามารถหาอ่านได้จากร้านค้า ร้านเสริมสวย ในชุมชน หรือตามที่ทำงาน สาขาที่นิยตสารได้รับความนิยมน้อยเพราะส่วนใหญ่มีรายได้จำกัด การซื้อนิยตสารจึงเป็นการระยจ่ายที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในระดับต่ำ ความสามารถในการอ่านเขียนมีน้อย จึงไม่นิยมการอ่านเท่าใดนัก กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับสื่อนิยตสาร จะชอบอ่านนิยตสารบันเทิงเป็นอันดับแรก เช่น คารากาพยนตร์ คู่สร้างคู่สม ชีวิตจริง (แต่จากการถามว่านิยตสารที่ชอบอ่านชื่ออะไร กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับ ป.1-ป.7 มักจะตอบไม่ได้ แต่สามารถบอกลักษณะและเนื้อหาของหนังสือ รวมทั้งราคาหนังสือได้) นิยตสารที่ได้รับความนิยมรองลงมาคือ นิยตสารวิเคราะห์การเมือง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายจะนิยมอ่านนิยตสารประเภทนี้มากกว่าเพศหญิง นิยตสารที่ได้รับความนิยมเป็นลำดับที่สาม คือนิยตสารข่าวอาชญากรรม เช่น 191 อาชญากรรม ซึ่งมีปริมาณการเปิดรับใกล้เคียงกับนิยตสารวิเคราะห์การเมือง มีประเด็นที่น่าสนใจจากการวิจัยของ จรัล มานศรี (2538) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการอ่านนิยตสารประเภทอาชญากรรม กับทัศนคติต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นในชุมชนแออัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความผูกพันในครอบครัวปานกลาง จะพึงพอใจนิยตสารประเภทอาชญากรรมน้อย แต่กลุ่มตัวอย่างที่มีความผูกพันในครอบครัวต่ำ จะมีระดับความพอใจในนิยตสารสูง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในนิยตสารประเภทดังกล่าว อยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้น จากการเปิดรับสื่อมวลชนทั้ง 4 ประเภท สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเปิดรับมากที่สุด เพราะคุณสมบัติของสื่อ เช่น สามารถนำเสนอได้ทั้งภาพและเสียง มีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจและหลากหลาย รองลงมาคือสื่อหนังสือพิมพ์ ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเปิดรับในระดับค่อนข้างสูง แม้จะมีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อ แต่สามารถหาอ่านได้จากร้านอาหารหรือตามที่ทำงาน ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ค่อยนิยมการอ่าน แต่เนื่องจากต้องการทราบข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ทำให้ปริมาณการเปิดรับหนังสือพิมพ์จึงอยู่ในระดับดังกล่าว ส่วนสื่อวิทยุ เป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยมในลำดับที่ 3 แต่มีปริมาณการเปิดรับใกล้เคียงกับหนังสือพิมพ์ กลุ่มตัวอย่างนิยมฟังรายการเพลงมากกว่ารายการข่าว เพราะสามารถติดตามข่าวได้จากโทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ ส่วนรายการความรู้ และสารคดีให้ความสนใจเปิดรับอยู่ในระดับค่อนข้าง

ข้างต่ำ ส่วนสื่อนิคยสารเปิดรับน้อยกว่าสื่ออื่น ๆ อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านการอ่าน และค่าใช้จ่ายในการซื้อหานิคยสาร ทำให้นิคยสารไม่เป็นที่นิยมของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนแออัด

พฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อบุคคล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากบุคคลในครอบครัวมากที่สุด รองลงมาคือเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมโรงเรียน และกรรมการหรือผู้นำในชุมชนจะอยู่ในลำดับท้ายสุด

กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากบุคคลในครอบครัว อยู่ในระดับสูง และเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เนื้อหาที่บุคคลจะเกี่ยวข้องกับเรื่องภายในครอบครัว เช่น รายได้ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รองลงมา จะบุคคลเกี่ยวกับอาชีพการงาน ความบันเทิง และข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาตุวัฒน์ จุณสมพิศศิริ (2537) ได้ศึกษาเรื่องสื่อบุคคลกับแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีแก่พวก ที่ไม่ถูกต้องในชุมชนแออัด พบว่า ประชาชนมีการสื่อสารกับบุคคลในครอบครัว เป็นประจำ โดยมีประเด็นเรื่องความเป็นอยู่ทั่วไป เป็นเรื่องหลักของการพูดคุย และมีประเด็นเรื่องสาระบันเทิง และเรื่องสุขภาพ อนามัย เป็นหัวข้อรองลงไปตามลำดับ

เพื่อนบ้านเป็นสื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารเป็นลำดับที่สอง รองจากคนในครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจาก ในชุมชนแออัด สภาพบ้านเรือนมักจะถูกติดกัน ส่วนใหญ่ไม่มีรั้วกัน มีติด จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในชุมชนมานานนับสิบ ๆ ปี บางคนอยู่มาตั้งแต่เกิด ดังนั้นจะรู้จักมักคุ้นกัน (ยกเว้นพวกที่อพยพย้ายมาอยู่ใหม่ หรือคนที่มาเช่าบ้านอยู่ในชุมชนชั่วคราว) ดังนั้นการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านจึงมีปริมาณค่อนข้างสูง กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ จากเพื่อนบ้านอยู่เสมอ สถานที่ที่พบปะมักจะเป็นบ้านของตนเอง หรือเพื่อนบ้าน รวมทั้งร้านค้าของชำ หรือร้านอาหารก็เป็นแหล่งข่าวและเป็นที่ยพบปะของคนในชุมชนด้วยเช่นกัน แต่กลุ่มตัวอย่างต้องการคำแนะนำหรือข้อคิดเห็นจากเพื่อนบ้านเป็นลำดับที่สาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เพื่อนบ้านและกลุ่มตัวอย่างมีสภาพที่ไม่แตกต่างกันมากนัก จึงไม่ค่อยนิยมไปขอคำปรึกษาหารือ

สื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับเป็นลำดับที่ 3 คือเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพค้าขาย รับจ้าง มักจะไม่มีผู้ร่วมงาน เหมือนเช่นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือถูกจ้างในบริษัทหรือโรงงาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีอาชีพค้าขาย มักจะ

ค้าขายในชุมชนซึ่งจะทำอยู่คนเดียว หรือคนในครอบครัวช่วยกัน นอกจากนี้ยังมีพวกที่ค้าขายอยู่ในตลาดใกล้กับชุมชน ซึ่งไม่มีเพื่อนร่วมงานเช่นกัน นอกจากนี้เพื่อนแม่ค้าด้วยกัน ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่จะมีอาชีพเป็นกรรมกรขนของ ช่างก่อสร้าง หรือรับจ้างทั่วไป ความต้องการแรงงานดังกล่าวไม่แน่นอน และบางครั้งต้องย้ายที่ทำงานไปตามความต้องการของผู้ที่มาจ้างงาน ลักษณะงานที่ค่อนข้างหนัก และเร่งรีบทำให้ไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับเพื่อนร่วมงานมากนัก ส่วนใหญ่จะพูดคุยเกี่ยวกับอาชีพ คือ หาแหล่งงาน และค่าจ้างที่จะได้รับ เรื่องข่าวสารการเมือง เศรษฐกิจ เป็นเรื่องรองลงมา เมื่อพิจารณาการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน/เพื่อนร่วมโรงเรียน โดยรวมแล้ว เรื่องอาชีพการงาน หรือการเรียน ยังเป็นหัวข้อสนทนามากที่สุด รองลงมาคือข่าวสารการเมือง เศรษฐกิจ และเรื่องของความบันเทิงตามลำดับ ถึงแม้ว่าจะเป็นสื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารเป็นลำดับที่ 3 แต่เป็นสื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างต้องการคำแนะนำหรือข้อคิดเห็นเป็นลำดับที่ 2 รองจากคนในครอบครัวอาจเป็นเพราะ เรื่องอาชีพ และรายได้ เป็นเรื่องสำคัญของกลุ่มตัวอย่าง คนที่มีอาชีพเดียวกันจะเข้าใจถึงปัญหาและให้คำแนะนำ ได้มากกว่าคนอื่น ๆ เช่น ให้ข้อมูลแหล่งงานที่ต้องการแรงงาน หรือเป็นตัวแทนติดต่อหางานให้ซึ่งถือว่าเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กรรมการหรือผู้นำในชุมชน เป็นสื่อบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างสนใจเปิดรับข่าวสารน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับสื่อบุคคลอื่น ๆ ปริมาณการเปิดรับข่าวสารของเนื้อหาทุกประเภทอยู่ในระดับที่ต่ำมาก และกลุ่มตัวอย่างไม่นิยมไปขอคำปรึกษามากที่สุด เนื้อหาที่พูดคุยด้วยมากที่สุดคือเรื่องภายในชุมชน เช่น กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน ข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐที่ผู้นำชุมชนนำมาเผยแพร่แก่คนในชุมชน การสื่อสารระหว่างกรรมการหรือผู้นำในชุมชนกับประชาชน มักจะทำโดยประกาศกระจายเสียงออกตามลำโพงที่คิดไว้ความจุดต่าง ๆ ในชุมชน และการใช้สื่อบุคคลซึ่งข่าวสารอาจจะไม่กระจายทั่วถึงทั้งชุมชน จากการสนทนาพูดคุยกับกรรมการหรือผู้นำในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีความรู้ ฐานะค่อนข้างดี หรือมีอาชีพเป็นข้าราชการทหาร, ตำรวจ, ครู และถ้ามีอาชีพค้าขายก็จะมีกิจการที่มั่นคง รายได้สูงพอสมควร นอกจากนี้กรรมการชุมชนบางคนยังมีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในชุมชน ส่วนสาเหตุที่ปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากกรรมการหรือผู้นำในชุมชนอยู่ในระดับที่ต่ำมาก ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เกิดจากความแตกต่าง (Heterophily) ระหว่างลักษณะทางประชากรของกรรมการหรือผู้นำชุมชน กับประชาชนที่อยู่ในชุมชน ในด้านอาชีพ รายได้และการศึกษา รวมทั้งความกระตือรือร้นต่อการทำงานในชุมชนและบุคลิกลักษณะของบุคคลดังกล่าว จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในเรื่องนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างแทบจะไม่ได้พูดคุยกับสื่อบุคคลดังกล่าวเท่าใดนัก ยกเว้นผู้ที่มีบ้านเรือนใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกรรมการและผู้นำชุมชนต่างก็มีการรับผิดชอบในหน้าที่งานประจำ และครอบครัวเช่นกัน ทำ

ให้ไม่ได้พบปะสนทนาพูดคุยกับประชาชนในชุมชน รวมทั้งบุคคลิกลักษณะ ความมีมนุษยสัมพันธ์
 มากน้อยของแต่ละบุคคล กรรมการชุมชนที่มีกิจการค้าขายอยู่ในชุมชน จะเป็นบุคคลที่เป็นแหล่ง
 ข่าวสารและใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนมากกว่า

อย่างไรก็ตาม ข้อสันนิษฐานดังกล่าว มาจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตของผู้วิจัย
 แต่ยังไม่ได้มีการศึกษาในเรื่องเหล่านี้อย่างละเอียด ในเชิงวิชาการ

ความเชื่อถือข่าวสารจากสื่อบุคคลและสื่อมวลชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างเชื่อถือข่าวสารจากโทรทัศน์ และบุคคลใน
 ครอบครัวอยู่ในระดับเดียวกันคือระดับสูง ความเชื่อถือที่มีต่อเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนร่วม
 โรงเรียน กรรมการหรือผู้นำในชุมชน นิตยสาร วิทยุ จะอยู่ในระดับปานกลาง และความเชื่อถือที่มี
 ต่อนิตยสารจะอยู่ในระดับต่ำ

สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างเชื่อถือข่าวสารจากโทรทัศน์ และบุคคลในครอบครัวอยู่ในระดับ
 สูง (โดยที่สื่อโทรทัศน์มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าบุคคลในครอบครัวเล็กน้อย) อาจเนื่องมาจาก
 คุณสมบัติของโทรทัศน์ คือการนำเสนอที่ประกอบด้วยทั้งภาพและเสียง ผู้ชมสามารถรับรู้ได้ทั้งทาง
 ตาและหู จึงน่าเชื่อถือว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ คือวิทยุ ที่รับรู้ได้ทางหูอย่างเดียว หรือสื่อหนังสือ
 พิมพ์และนิตยสารที่รับรู้ได้ทางตาอย่างเดียว และภาพในสื่อสิ่งพิมพ์จะเป็นภาพนิ่ง ไม่เคลื่อนไหว
 ให้เห็นจริงเหมือนโทรทัศน์

งานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าผู้รับสารมีความเชื่อถือต่อสื่อโทรทัศน์ คือ งานวิจัยของ
 สุวรรณี โพธิศรี (2535) ซึ่งศึกษาเรื่องการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ ในการป้องกันโรคเอดส์ ของ
 ผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สื่อมวลชนได้รับความ
 เชื่อถือมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจ ทั้งนี้เนื่องจากหญิงมีครรภ์มีการเปิดรับ
 ข่าวสารทางโทรทัศน์มากที่สุด ทำให้มีโอกาสเปิดรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์มากกว่าช่องทางอื่น ๆ
 และสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง ง่ายต่อการเปิดรับ จึงสามารถดูใจให้เกิดการยอมรับ
 ได้สูง และจากการศึกษาของ วาทีณี บุญยลักษณ์ และคณะ (2538) ซึ่งศึกษาเรื่องสื่อเอดส์ การศึกษา
 เจริญคุณภาพเพื่อพิจารณาสื่อในอนาคต พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าสื่อมวลชนโดยเฉพาะ
 โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความทันสมัยและน่าเชื่อถือที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์
 เสวตสุทธิพันธ์ (2537) ศึกษา เรื่อง การสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการเลือกชมรายการข่าว

โทรทัศน์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเชื่อ
ถือข่าวโทรทัศน์ และนำข่าวสารจากรายการข่าวโทรทัศน์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด

ส่วนบุคคลในครอบครัว ได้รับความเชื่อถือในระดับสูงเช่นเดียวกัน อาจเป็นเพราะ
ปัจจัยในด้านความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) อรวรรณ ปิถันธนโสภา (2537) อธิบายปัจจัย
ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ความสามารถหรือความเป็นผู้ชำนาญ
(Competence or expertise) และความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ซึ่งปัจจัยประการหลัง เห็น
ได้ชัดจากการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเชื่อถือไว้วางใจกับบุคคลในครอบครัวมาก

ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 11 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการคำแนะนำหรือข้อ
คิดเห็นจากคนในครอบครัวมากกว่าบุคคลอื่น ๆ และแม้ว่า กลุ่มตัวอย่างบางคนจะเปิดรับข่าวสาร
และขอคำแนะนำ ข้อคิดเห็นจากเพื่อนบ้าน เพราะบ้านอยู่ใกล้ติดติดกัน และพบปะกันตลอดทั้งวัน
เช่นพ่อแม่บ้าน หรือคนที่ทำกิจการค้าขาย เสริมสวย ร้านอาหารในชุมชนหรือคำแนะนำจากเพื่อน
ร่วมงาน แต่ก็จะนำคำแนะนำเหล่านั้นมาปรึกษา คนในครอบครัว เช่น ตา มี กรรธา พ่อ แม่ อีกครั้ง
แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเชื่อถือบุคคลในครอบครัวมากกว่าสื่อบุคคลอื่น ๆ

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างให้ความเชื่อถือเป็นลำดับที่สามแต่ความเชื่อถืออยู่ใน
ระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าวิทยุเล็กน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะคุณสมบัติของสื่อหนังสือพิมพ์ที่
เสนอข่าวทันต่อเหตุการณ์ ให้รายละเอียดมากกว่าสื่อวิทยุ หรือโทรทัศน์ มีภาพประกอบ แต่เนื่อง
จาก หนังสือพิมพ์ที่กลุ่มตัวอย่างนิชมอ่าน เป็นหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม นำเสนอข่าวเบา
(Soft news) เช่นข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวเกี่ยวกับเรื่องแปลก ๆ รวมทั้งข่าวบันเทิง ซึ่ง
สอดคล้องกับความนิยมของกลุ่มตัวอย่างที่ชอบอ่านเนื้อหาของข่าวประเภทเหล่านี้ แต่ความเชื่อถือ
ที่มีต่อสื่อหนังสือพิมพ์ กลับไม่สูงนัก ดังเห็นได้จากงานวิจัยของกรรณิกา ศรีสวัสดิ์วิชัย (2533) ที่
ได้ศึกษาเรื่อง “การตัดสินใจซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
และจังหวัดใกล้เคียง” พบว่า หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้รับการยอมรับอย่างมาก ในการเสนอข่าว
รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีกับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ในแง่ดังกล่าวนี้เป็น
ส่วนใหญ่ แต่ในเรื่องความเชื่อถือของประชาชนต่อการอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐปรากฏว่า อยู่ใน
ระดับไม่สูงนัก เนื่องจากส่วนใหญ่จะตั้งพิจารณาใคร่ครวญทุกครั้งหลังจากอ่านหนังสือพิมพ์
ไทยรัฐ และประชาชนที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อถือ และทัศนคติต่อหนังสือพิมพ์
ไทยรัฐในด้านลบ

สื่อวิทยุได้รับความเชื่อถือมีคะแนนอยู่ในลำดับที่ 4 อาจเป็นเพราะด้วยสาเหตุ 2 ประการคือ คุณสมบัติของสื่อที่ได้ยินเพียงแต่เสียงอย่างเดียว ผู้ฟังไม่มีโอกาสได้เห็นภาพ เหมือนดัง สื่อโทรทัศน์ หรือได้อ่านเหมือนสื่อหนังสือพิมพ์ ประการที่สองคือ ประเภทของเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับจะเป็นเนื้อหาประเภทความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ เช่นรายการเพลง ซึ่งการเปิดรับสื่อวิทยุเพื่อความสนุกสนานบันเทิง มากกว่าต้องการข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์

กลุ่มตัวอย่างให้ความเชื่อถือข่าวสารจากเพื่อนบ้านเป็นลำดับที่ 5 ความเชื่อถืออยู่ในระดับปานกลาง แม้นว่าปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านจะอยู่ในระดับค่อนข้างสูง รองจากการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัวก็ตาม จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลว่า คนและเพื่อนบ้านต่างก็มีสภาพความเป็นอยู่ไม่แตกต่างกันมากนัก มีฐานะและการศึกษาใกล้เคียงกัน จึงทำให้รู้สึกว่เพื่อนบ้านไม่ได้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถมากไปกว่าคน จนสามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้ในระดับสูง จะมีก็แต่ความคุ้นเคยเท่านั้น ซึ่งได้อธิบายในส่วนของความเชื่อถือข่าวสารจากคนในครอบครัวแล้วว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ความสามารถหรือความเป็นผู้ชำนาญ (Competence or Experience) และความน่าไว้วางใจ (trustworthiness) จากคำให้สัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยอมรับความสามารถหรือความเป็นผู้ชำนาญของเพื่อนบ้านไม่มากนัก และมีความไว้วางใจไม่เท่ากับคนในครอบครัว จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ความเชื่อถือที่มีต่อเพื่อนบ้านอยู่ในลำดับนี้

กรรมการและผู้นำในชุมชน ได้รับความเชื่อถืออยู่ในลำดับที่ 6 ความเชื่อถืออยู่ในระดับปานกลาง มีข้อสังเกตว่า เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการเปิดรับข่าวสารระหว่างเพื่อนบ้านกับกรรมการและผู้นำในชุมชนแล้ว จะมีปริมาณแตกต่างกัน คือ กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านในระดับค่อนข้างสูงแต่เปิดรับข่าวสารจากกรรมการและผู้นำในชุมชนในปริมาณค่อนข้างต่ำ แต่กลับมีระดับความเชื่อถือต่อข่าวสารจากสื่อบุคคลทั้งสองประเภทในระดับเดียวกัน คือ ระดับปานกลาง โดยที่ความเชื่อถือข่าวสารจากเพื่อนบ้านมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเล็กน้อย ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลในเชิงตรงข้ามกับเหตุผลที่มีความเชื่อถือต่อเพื่อนบ้านว่า กรรมการและผู้นำในชุมชน จะเป็นผู้ที่มีความรู้ รับทราบข่าวสารต่าง ๆ จากราชการ เป็นคนที่ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับชุมชน ข่าวสารจากกรรมการและผู้นำในชุมชนจึงน่าเชื่อถือ แต่สาเหตุที่มาอยู่ในลำดับที่ 6 น่าจะเนื่องมาจากการเปิดรับข่าวสารระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับสื่อบุคคลดังกล่าวมีปริมาณค่อนข้างต่ำ

เพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียน ได้รับความเชื่อถือในลำดับที่ 7 ความเชื่อถืออยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ซึ่งเหตุผลคล้ายกับความเชื่อที่มีต่อเพื่อนบ้าน คือ เพื่อนร่วมงาน และกลุ่มตัวอย่างมีสภาพสถานะคล้ายคลึงกัน เช่นเดียวกับเพื่อนร่วมโรงเรียน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน จะเชื่อถือในบางเรื่องเท่านั้น เช่น การแต่งกาย เรื่องของความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ การคบเพื่อน แต่โดยทั่วไปจะเชื่อถือ ครู และพ่อ แม่มากกว่า

กลุ่มตัวอย่างให้ความเชื่อถือสื่อนิคชสารในลำดับท้ายสุด โดยระดับความเชื่อถืออยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างไม่นิยมอ่านนิคชสาร มีปริมาณการเปิดรับน้อยกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ

ค่านิยม

กลุ่มตัวอย่างที่มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของค่านิยมในรายชื่อ พบว่า ค่านิยมที่อยู่ในระดับปานกลาง มี 5 ค่านิยม คือ 1.การกล้าเสี่ยงในการประกอบอาชีพ 2.นิยมการปฏิบัติมากกว่าเชื่อในโชคชะตา 3.มีการวางแผนการชีวิต 4.การมีส่วนร่วมทางการเมือง 5.มุ่งมั่นประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน สำหรับค่านิยมอีก 3 ประการ มีคะแนนอยู่ในระดับสูงคือ 1.การเปิดรับสื่อมวลชน 2.การมีการศึกษาวิชาความรู้ 3.ยอมรับในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การกล้าเสี่ยงในการประกอบอาชีพ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และค้าขาย รายได้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะลักษณะอาชีพจะไม่มีสวัสดิการ การเลื่อนตำแหน่ง เงินบำนาญ หรือความมั่นคง เหมือนดังเช่นอาชีพรับราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ ดังนั้นเมื่อมีโอกาสหรือช่องทางที่จะหารายได้มากขึ้นกว่าเดิม จึงทำให้กล้าที่จะเสี่ยงในการเปลี่ยนอาชีพ เพราะถ้าประสบความสำเร็จ หมายถึงรายได้ที่มากขึ้น แต่ถ้าล้มเหลวก็ไม่มีสิ่งที่จะสูญเสียมากนัก กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมข้อนี้ในระดับสูงถึง 216 คน ร้อยละ 54.0 และมีค่านิยมข้อนี้ในระดับต่ำเพียง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เท่านั้น

นิยมการปฏิบัติมากกว่าเชื่อในโชคชะตา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องโชคชะตา เช่น การดูดวง ดูฤกษ์ยาม หรือการทำนายอนาคต ในรูปแบบอื่น ๆ ในลักษณะเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง คือถึงแม้จะไม่เชื่อถือ แต่ก็ไม่ได้กล้าลบหลู่หรือมองข้ามคำทำนาย จากความสนใจในการเปิดรับประเภทเนื้อหาข่าวสาร เห็นได้ชัดว่า

กลุ่มตัวอย่างนิยมอ่านคำทำนาย พยากรณ์โชคชะตาในระดับต่ำมาก ทั้งในสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อ นิตยสาร ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ แต่ยืนยันจะไม่ เชื่อในเรื่องการดูดวง หรือทายมือ แต่ก็นิยมเสี่ยงโชคจากการซื้อหวยได้ดิน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่นิยม ของคนไทยทั่วไป กล่าวได้ว่า

“วัฒนธรรมการเสี่ยงโชคจากดวงเลข” ได้ขึ้นงออยู่ในสังคมไทยมาช้านาน แม้ว่าจะเป็น วัฒนธรรมที่ได้รับแบบแผนวิธีการสืบทอดมาจากต่างแดน ไม่ว่าจะเป็นทางจีนหรือยุโรป แต่ก็ได้ ผสมผสานเข้ากับ ค่านิยม และพฤติกรรมอันเด่นชัด ในเรื่องความรักสนุก และความนิยมในเรื่อง การพนันจับค้อ ของคนไทยอย่างแยกไม่ออก และค่อข ๆ กลายตัวเป็น “วัฒนธรรมประจำชาติ” (National Character) อีกรูปแบบหนึ่งในที่สุด (เด่นเดือน เหลืองแข็ง) 2538

การที่กลุ่มตัวอย่างนิยมการปฏิบัติมากกว่าเชื่อในโชคชะตา นี้ สอดคล้องกับการศึกษา ของสุนทรีย์ โคมิน (2522) พบว่า คนที่มีการศึกษาสูงมีค่านิยมนี้มากกว่าคนการศึกษาต่ำ ข้าราชการ ในระดับต่าง ๆ มีค่านิยมนี้มากกว่าชาวนา และกรรมกร คนที่มีการศึกษาสูงจะไปหาหมอ มากกว่า คนที่มีการศึกษาค่ำ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและค้าขาย ไม่มี เงินเดือนประจำ รายได้มาจากการทำมาหากินในแต่ละวัน ดังนั้นจึงต้องดิ้นรน มานะพยายาม เพราะ การไม่มีงานทำหรือค้าขายไม่ดี ข่อมหมายถึง เกิดความฝืดเคืองขึ้นในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่าใช้จ่ายสำหรับการกินอยู่ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ เรื่องการเชื่อถือในโชคชะตาจึงยังเป็นเรื่องที่ไกลตัว กว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมในข้อนี้ ในระดับปานกลางถึง 255 คน คิดเป็นร้อยละ 63.8 และอยู่ใน ระดับต่ำ 20 คน ร้อยละ 5.0

มีการวางแผนการชีวิต

กลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนค่านิยมการวางแผนการชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง และระดับ สูงมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 44.5 และร้อยละ 43.0 ตามลำดับ ส่วนพวกที่ปล่อยชีวิตไปตาม โชควาสนามีจำนวนน้อยมาก คือมีเพียง 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 เท่านั้น แผนการชีวิตมักจะเกี่ยว กับ การหาช่องทางที่จะประกอบอาชีพที่จะทำให้มีรายได้มากขึ้น ปรับปรุงที่อยู่อาศัย รวมทั้งการศึกษา ของบุตรหลาน

มีส่วนร่วมทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมในเรื่องนี้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามจำนวนของกลุ่ม ตัวอย่างพบว่า ผู้ที่ไปลงเสียงเลือกตั้งทุกครั้งมีถึง 215 คน จากจำนวนทั้งหมด 400 คน คือมากกว่า

ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และไม่เคยไปเลยเพียง 32 คน เท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากดังที่ อภิปรายในเรื่องของสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างนิคมอ่านข่าวการเมืองมากกว่าข่าวบันเทิงจากหนังสือพิมพ์ เพราะในชุมชนแต่ละแห่ง จะมีพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งให้ความสนับสนุนช่วยเหลือ การหาเสียงในแต่ละครั้ง ในชุมชนแออัดมักจะเป็นสถานที่ที่ผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งนิยมเข้าไปหาเสียง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเด๋อให้ฟังว่า ในช่วงเวลานั้น โดยเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ จะมีพรรคการเมืองเข้ามาหาเสียงถึง 3-4 พรรคในแต่ละวัน อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตื่นตัวในการไปลงคะแนนเสียง ดังเช่นจากงานวิจัยของ ด้องฤดี ปุณณกันต์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปิดรับการสื่อสารกับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของประชาชน ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน พบว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน

มุ่งมั่นประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน

กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อว่า การที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการงานเพราะความมานะพยายามของตนเอง มี 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 และกลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าการที่มีคนมาช่วยเหลือจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ก้าวหน้าในอาชีพมี 156 คน ร้อยละ 39.0 ส่วนพวกที่ไม่คิดว่าตัวเองจะสามารถก้าวหน้ากว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีเพียง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างต้องดิ้นรนต่อสู้มาด้วยตัวเองมาตลอด การช่วยเหลือจากหน่วยงาน หรือบุคคลภายนอกจะเป็นในลักษณะเข้าไป “สงเคราะห์” มากกว่าที่จะไปช่วยเหลือแก้ไขต้นตอของปัญหา หรือแก้ไขปัญหานั้นระยะยาว (โสภณ พรโชคชัย, 2528)

การเปิดรับสื่อมวลชน

กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมนี้อยู่ในระดับสูง เห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้เวลาว่างด้วยการเปิดรับสื่อมวลชน เช่น ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ถึง 249 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 มากกว่าเปิดรับสื่อบุคคล เช่น พูดคุยกับเพื่อนบ้านเกือบเท่าตัว

คาท (Kahl, 1968) กล่าวถึงค่านิยมในสังคมสมัยใหม่ไว้ว่า การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass media participation) เป็นค่านิยมประการหนึ่งในสังคมสมัยใหม่ กล่าวคือ คนในสังคมดั้งเดิมจะเผยแพร่ข่าวสารด้วยการบอกเล่า หรือซุบซิบ ขณะที่คนในสังคมสมัยใหม่จะกระตือรือร้นที่จะอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ รวมทั้งติดตามข่าวเหตุการณ์ทั้งในและนอกประเทศ จากคำร้อยละ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมดังกล่าวในระดับสูง

การมีการศึกษาวิชาความรู้

กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อค่านิยมข้อนี้ถึงร้อยละ 82.8 จากการสัมภาษณ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นพ่อแม่ มีความตั้งใจจะส่งเสริมให้บุตรของตนได้เล่าเรียนให้มากที่สุด แต่ก็ขึ้นอยู่กับความต้องการเรียนหนังสือของบุตรด้วย สาเหตุเนื่องจากมีความคิดว่า เพราะคนมีการศึกษาน้อย จึงต้องทำงานหนักและรายได้ต่ำ ไม่อยากให้ถูก ๆ ต้องลำบากเหมือนคน

ยอมรับในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมข้อนี้อยู่ในระดับสูง และมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่านิยมข้ออื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เต้าแก๊ส ครอบคร้วที่มีฐานะติบางครอบคร้ว จะมีเครื่องซักผ้า และเครื่องปรับอากาศ ผู้ที่มีค่านิยมข้อนี้ในระดับสูงมีถึง 347 คน จากจำนวนทั้งหมด 400 คน คิดเป็นร้อยละ 86.8 คน ที่ยังมีฐานะไม่คิดพอที่จะหาสิ่งของดังกล่าว ก็ตั้งใจว่าถ้ามีเงินพอก็จะซื้อหามาใช้บ้าง แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า แม้บ้านเรือนส่วนใหญ่จะมีเต้าแก๊สใช้ แต่ขณะเดียวกันก็มีเต้าถ่านไว้ใช้ด้วยเช่นกัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลว่า การประกอบอาหารบางอย่างใช้เต้าถ่านสะดวกกว่า เช่น การปิ้ง ย่าง นอกจากนี้ยังใช้แก้ปัญหาคอแสบหน้าเมื่อแก๊สหมด หรือในช่วงที่ไม่มีเงินซื้อแก๊สมาใช้ การใช้เต้าถ่านยังประหยัดกว่าสำหรับผู้ที่ย้ายมาอาศัยในชุมชน จะเห็นได้ว่าแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีค่านิยมสูงมากในข้อนี้ แต่ก็ยังมีปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย และความเคยชิน เป็นข้อจำกัดด้วยเช่นกัน

สมมติฐานข้อที่ 1 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน จากการวิจัยพบว่า

1.1 ผู้ที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ และนิตยสาร ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลจากการวิจัยพบว่า เพศชายเปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้จากการศึกษาของ เมอร์ฟี (Murphy, 1977) ได้ทำการศึกษาผู้รับสารชาวอเมริกันในช่วงปี 1973 พบว่า เพศหญิงมักมีเวลาอยู่บ้านมากกว่า และในขณะที่อยู่บ้านก็มักจะมีกิจกรรมที่ต้องทำอยู่ตลอดเวลา เช่น ทำงานบ้านหรือดูแลเด็ก สื่อที่สามารถจะทำความคุ้นเคยไปกับกิจกรรมเหล่านี้ได้คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเมื่อเปิดเครื่องรับแล้วก็ไม่จำเป็นต้องใส่ใจหรือทำอะไรอีก ซึ่งผลการวิจัยของพองมาถ์ ลีถาวะ (2532) แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเพศกับการเปิดรับสื่อมวลชน ซึ่งพบว่า เพศชายมีแนวโน้มที่จะเปิดรับหนังสือพิมพ์รายวัน

มากกว่าเพศหญิง และงานวิจัยของ สรรค์วี คุษาชีวะ ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของประชากรในเขตมินบุรี พบว่า เพศมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ กรรณิกา ศรีสวัสดิ์วิช (2533) ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์รายวันของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง พบว่า ประชาชนเพศชายโดยส่วนใหญ่จะมีความถี่ในการซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่าเพศหญิง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คิวแปรด้านเพศ มีส่วนทำให้พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของแต่ละบุคคลต่างกันจริง

จากการสัมภาษณ์ผู้หญิง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา ค้ำชาย หรือเป็นแม่บ้าน จะนิยมฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์มากกว่าการอ่านหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่มักจะอ่านหนังสือพิมพ์เฉพาะภาคหัวข่าว ไม่นิยมอ่านรายละเอียด (ยกเว้นข่าวอาชญากรรม) สาเหตุเพราะความสามารถในการอ่านมีจำกัด หรือบางคนชอบฟังจากคนอื่นเล่ามากกว่า เช่น จากเพื่อนบ้าน, คนในครอบครัว หรือฟังข่าวจากนักจัดรายการวิทยุที่นำข่าวจากหนังสือพิมพ์มาอ่านให้ฟัง นอกจากนี้ยังนิยมที่จะดูข่าวจากโทรทัศน์มากกว่า

1.2 ผู้ที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสารแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการทดสอบรายคู่ความแตกต่างพบว่า กลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี เปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุมากกว่ากลุ่มอายุ 31-40 ปี และ 41-50 ปี ประมะ ศตะเวทิน (2533) กล่าวถึงการเปิดรับสื่อมวลชนกับลักษณะทางประชากรในด้านอายุไว้ว่า คนอายุน้อยมักจะใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิง ในขณะที่คนอายุมากมักจะใช้สื่อมวลชนเพื่อแสวงหาข่าวสารมากกว่าความบันเทิง นอกจากนี้จากการศึกษาของ คิปแพค และมัวร์ (Kippax and Murray, 1980) เกี่ยวกับการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้สื่อ พบว่า ปัจจัยด้านประชากร โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับอายุ ปรากฏว่า ผู้ที่มีอายุน้อยจะใช้สื่อเพื่อความบันเทิง แต่ผู้ที่มีอายุมากใช้สื่อเพราะสนใจที่จะรับรู้เรื่องเกี่ยวกับสังคมและความต้องการของคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวรรณ จรูญเมธา (2538) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ทำให้ประชาชนสนใจรับฟังรายการข่าววิทยุในลักษณะสนทนาข่าว พบว่า คุณลักษณะทางด้านอายุ มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการเปิดรับฟังรายการเนชั่นนิวส์ทอล์ค กล่าวคือ ยิ่งอายุมากขึ้น ยิ่งคิดตามรับฟังรายการนี้เป็นประจำ เพราะการที่กลุ่มตัวอย่างมีอายุมากขึ้น ยิ่งมีการติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น และสามารถนำข่าวสารไปใช้ในประโยชน์ชีวิตประจำวันได้

ผู้ที่อยู่ในวัยต่ำกว่า 21 ปี ซึ่งถือว่าอายุยังน้อย เมื่อเทียบกับผู้ที่มีอายุ 31-40 ปี และ 41-50 ปี จะเปิดรับสื่อวิทยุมากกว่า เพราะเหตุผลสำคัญที่สุดที่เปิดรับสื่อวิทยุ คือ เพื่อความสนุกสนานบันเทิงมากกว่าต้องการข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งจากแนวความคิดข้างต้นที่ว่าใช้สื่อเพื่อความบันเทิง มากกว่าแสวงหาข่าวสาร จึงเป็นกลุ่มที่เปิดรับสื่อวิทยุมากที่สุด (ตามตารางที่ 30) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่อยู่ในวัยดังกล่าว ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยรุ่น กำลังศึกษาเล่าเรียน มักจะได้รับอิทธิพลจากการโฆษณาจากสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับนักร้อง เพลงจากค่ายเพลงต่าง ๆ ตลอดจนชื่นชอบนักจัดรายการวิทยุที่จัดรายการได้ถูกใจวัยรุ่น นำเสนอเพลงที่ทันสมัย และดึงดูดกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเด็กวัยรุ่นได้ง่าย และรายการวิทยุในปัจจุบันยังนำนักร้องมาให้สัมภาษณ์ทางวิทยุ เปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้าไปร่วมในรายการได้ เช่น ทายปัญหา ขอเพลง จึงทำให้เป็นที่นิยมของวัยรุ่น การฟังรายการเพลงจากวิทยุ นอกจากเพื่อความบันเทิงแล้ว ผู้ฟังยังนำมาใช้เป็นหัวข้อสนทนากับเพื่อน ๆ ได้อีกด้วย

1.3 ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารแตกต่างกัน (จากตารางที่ 32) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากความผลทฤษฎีความแตกต่างของบุคคลของเดอเฟลอร์ (De Fleur) ที่กล่าวว่า ผู้รับสารที่มีคุณลักษณะต่างกัน จะมีความสนใจต่อข่าวสารแตกต่างกัน เมื่อทำการทดสอบรายคู่ความแตกต่างพบว่า ผู้ที่มีการศึกษา ม.1-ม.3, ม.4-ม.6, ปวช., อนุปริญญา และปวศ. ปริญญาตรี เปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษา ป.1-ป.4 ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาหรือความรู้เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังที่ วิลเบอร์ แชรรมม์ (Wilbur Schramm, 1954) กล่าวว่า โดยทั่วไปคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาค่ำ

ในปี 1962 วิลเบอร์ แชรรมม์ (Wilbur Schramm) วิจัยพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาดี จะหาประโยชน์จากสื่อต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ของตนให้มากขึ้น และจะอ่านหนังสือเป็นจำนวนมาก และในปี 1973 ยังได้เพิ่มเติมข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อรูปแบบการเปิดรับ หรือแสวงหาข้อมูลข่าวสารของบุคคล ในส่วนของการศึกษาว่า การศึกษาและสภาพแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมการเลือกรับสื่อและเนื้อหาข่าวสารต่างกัน

สำหรับสื่อหนังสือพิมพ์ พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาดังแต่ ม.4-ม.6 ขึ้นไป เปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่าผู้ที่ไม่เคยเรียน และผู้ที่มีระดับการศึกษา ป.1-ป.4, ป.5-ป.7 และสำหรับสื่อนิตยสาร ผู้ที่มีความรู้ ม.1-ม.3 ขึ้นไป เปิดรับข่าวสารจากนิตยสารมากกว่าผู้ที่ไม่เคยเรียน และ ป.1-ป.4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร จิตรภักษ์ธรรม (2537) ที่ได้ศึกษาการเปิดรับและการใช้ประโยชน์ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ และนิตยสารด้านธุรกิจของผู้ประกอบการส่งออก

พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ประกอบธุรกิจส่งออกที่แตกต่างกัน ทำให้ปริมาณการเปิดรับนิชสารแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี เปิดรับข่าวสารจากนิชสารมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มที่ไม่เคยเรียน และกลุ่มที่มีการศึกษา ป.1-ป.4 มีความสามารถในการอ่านหนังสือได้น้อย ซึ่งจากทฤษฎีของ วิลเบอร์ แชรรมม์ (Wilbur schramm, 1954) กล่าวว่า โดยปกติคนมักจะเลือกสื่อที่ใช้ความพยายามน้อยที่สุด (Least Effort) หมายความว่า ผู้รับสื่อจะเลือกรับสื่อที่ตนเองสะดวกที่สุด ใช้ความพยายามน้อยที่สุด และจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนสูงสุดด้วย (Promise of Reward)

ดังนั้น จากความสามารถในการอ่านหนังสือมีจำกัด ทำให้ผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่าไปเปิดรับสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ที่ไม่ต้องใช้ความสามารถในการอ่าน คือ วิทยุ และโทรทัศน์

1.4 ผู้ที่มีอาชีพแตกต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิชสารแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ผู้ที่มีอาชีพเป็นนักเรียน นักศึกษา เปิดรับข่าวสารจากวิทยุมากกว่าผู้ที่มีอาชีพค้าขายและแม่บ้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียน นักศึกษา นิยมฟังรายการเพลงซึ่งมีออกอากาศตลอด 24 ชั่วโมง ส่วนพวกอาชีพค้าขายและแม่บ้าน แม้จะชอบฟังรายการเพลง แต่ก็ฟังเพื่อเป็นเพื่อนแก้เหงา ขามว่างจากงานเท่านั้น ผู้ที่มีอาชีพรับราชการจะเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์และนิชสารมากกว่าแม่บ้าน เช่นเดียวกับนักเรียนนักศึกษาที่เปิดรับสื่อนิชสารมากกว่าแม่บ้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ เป็นผู้ที่มีความรู้มากกว่าแม่บ้าน มีความสามารถในการอ่านมากกว่า ประกอบกับตามสถาบันการศึกษา และสถานที่ราชการมีสื่อสิ่งพิมพ์เหล่านี้ให้เลือกอ่านอยู่มากมายตามความสนใจ ซึ่งพวกแม่บ้านไม่มีโอกาสเช่นนี้

1.5 ผู้ที่มีรายได้ต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 แต่เปิดรับสื่อโทรทัศน์และนิชสารไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ที่ไม่มีรายได้ คือ พวกที่ว่างงาน นักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน เปิดรับข่าวสารจากวิทยุมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท สาเหตุเนื่องจากผู้ที่ไม่มีรายได้ส่วนใหญ่จะมีเวลาว่างมากกว่ากลุ่มหลัง ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง เป็นกรรมกรต้องทำงานหนักตลอดทั้งวัน เวลาที่จะพักผ่อนด้วยการเปิดรับสื่อเพื่อความบันเทิงจึงมีน้อยกว่ากลุ่มแรก สำหรับสื่อหนังสือพิมพ์ ความแตกต่างในการเปิดรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายได้ อาจเนื่องมาจากหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่จะต้องซื้อมาอ่าน ยกเว้นผู้ที่สามารถหาอ่านได้ตามสถาบันการศึกษาหรือสถานที่ทำงาน ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ และมีการใช้จ่ายที่จำเป็นในครอบครัว แม้

หนังสือจะมีราคาถูกกว่าสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ แต่เป็นสื่อที่ออกเป็นประจำทุกวัน การซื้อหนังสือพิมพ์จึงเป็นค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นมาก จนไม่สามารถซื้อหาอ่านได้ทุกวัน นอกจากจะไปอาศัยอ่านตามร้านค้าหรือร้านอาหาร อีกทั้งลักษณะอาชีพของคนที่มีรายได้น้อย ซึ่งส่วนมากมีอาชีพเป็นกรรมกร รับจ้างทั่วไป ไม่มีสถานที่ทำงานที่มีสื่อหนังสือพิมพ์ให้อ่านเหมือนเช่นพวกนักเรียน หรือข้าราชการ พนักงานบริษัท โอกาสที่จะเปิดรับสื่อดังกล่าวจึงมีน้อยกว่า

1.6 ผลการวิจัยพบว่า ศาสนาไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน อาจเป็นเพราะ แม้นจะนับถือศาสนาแตกต่างกัน แต่มีสภาพความเป็นอยู่ ฐานะ การศึกษา การเผชิญปัญหาที่คล้าย ๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาเรื่องปากท้อง ทำให้มีวิถีชีวิตไม่แตกต่างกันมากนัก จะแตกต่างกันก็แค่เพียงการปฏิบัติตนตามแนวทางของศาสนาที่คนนับถือ โดยเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งจากการเข้าไปเก็บข้อมูล พบว่า ประชาชนมีความเคร่งครัดในศาสนามาก (ช่วงที่เข้าไปเก็บข้อมูล เป็นระยะเวลาที่กำลังอยู่ในระหว่างการถือศีลอด) และส่วนใหญ่ยังคงรักษาแบบแผนประเพณี เช่น การแต่งกาย การแสดงความเคารพต่อผู้ที่มีอาวุโสกว่าตามแบบฉบับของชาวมุสลิม สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งมีเพียง 2 คน จึงไม่สามารถนำมาวิเคราะห์อ้างอิงไปยังผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ส่วนใหญ่ได้

สมมติฐานที่ 2 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

เพศชายและหญิงเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน ผู้นำหรือกรรมการในชุมชนแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐาน โดยที่ผู้ชายเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลดังกล่าวมากกว่าผู้หญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้หญิงส่วนใหญ่จะเป็นพวกแม่บ้าน ค้าขาย ซึ่งไม่มีผู้ร่วมงานเหมือนผู้ชายที่เป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ถูกจ้าง หรือแม้แค่รับจ้าง ซึ่งจากตารางที่ 34 แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีอาชีพค้าขาย รับจ้าง พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียน ข้าราชการ เปิดรับข่าวสารจากผู้ร่วมงานมากกว่าแม่บ้าน ดังนั้นคัวแปรด้านอาชีพ จึงทำให้ผู้ชายเปิดรับข่าวสารมากกว่าผู้หญิง สำหรับกลุ่มนักเรียนและข้าราชการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมโรงเรียน และผู้ร่วมงานมากกว่าผู้ที่มีอาชีพค้าขาย รับจ้าง และว่างงาน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สาเหตุเพราะลักษณะของอาชีพต่างกัน นักเรียนและข้าราชการจะพบเพื่อนที่โรงเรียน และที่ทำงานสัปดาห์ละ 4-5 วัน แต่ผู้ที่มีอาชีพค้าขายมักจะไม่มียุเพื่อนร่วมงาน เพราะเป็นการค้าขายคนเดียว หรือเป็นธุรกิจครอบครัว ส่วนผู้ที่รับจ้างและว่างงาน ลักษณะอาชีพไม่มั่นคง แน่นนอน ขึ้นอยู่กับความต้องการแรงงานในแต่ละวัน จึงไม่มีเพื่อนร่วมงานให้ได้พบปะพูดคุยเป็นประจำเหมือนนักเรียน หรือข้าราชการ

ในด้านอายุพบว่า ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และกลุ่มอายุ 21-30 ปี จะเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียนมากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทั้งนี้อาจพิจารณาได้ 2 ประเด็นคือ

1. ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และกลุ่ม 21-30 ปี ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียน นักศึกษา และผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน จึงมีเพื่อนร่วมโรงเรียน หรือเพื่อนร่วมงานให้พบปะพูดคุยมากกว่าผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งจากการเก็บข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่จะทำงานอยู่กับบ้าน หรือไม่กี่คูแถมบ้านให้ถูก ๆ ขกเว้นพวกที่มีอาชีพรับราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่มีการเปิดรับสื่อจากเพื่อนร่วมงาน แต่ผู้ที่มีอายุดังกล่าวมีจำนวนน้อย ดังนั้นปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงานโดยรวมของผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จึงน้อยกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และกลุ่ม 21-30 ปี

2. ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และกลุ่ม 21-30 ปี ยังอยู่ในวัยที่กระตือรือร้นที่จะศึกษาเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รวบรวม รวมทั้งแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน หน้าที่การงาน ส่วนผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมามาก มีทัศนคติ ความคิดเป็นของตนเอง ช่างแก้การชักงูใจ ความกระตือรือร้นที่จะเปิดรับ หรือแสวงหาข่าวสาร จึงมีน้อยกว่ากลุ่มในวัยต่ำกว่า 20 ปี และกลุ่มอายุ 21-30 ปี ดังที่ แมคไกวีย์ (W.J. Mc Guire, 1966 อ้างถึงใน กรองทิพย์ จันแฉ้ม, 2537) กล่าวว่า อายุมีผลต่อทัศนคติของบุคคล ผู้ใหญ่มักจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก ซึ่งตรงข้ามกับวัยรุ่นที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้มีผลต่อการสร้างทัศนคติ และการมีพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้นด้วย ดังนั้นคนในวัยหนุ่มสาวจึงสนใจเปิดรับข่าวสารมากกว่า หรือถูกชักงูได้ง่ายกว่านั่นเอง

ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน กรรมการหรือผู้นำในชุมชนไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แต่ผู้ที่มีระดับการศึกษาดังกันเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียนแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐาน จากตารางที่ 32 พบว่า ผู้ที่ซึ่งมีการศึกษาสูง จะยิ่งเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมโรงเรียน มากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาค่ำกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในชุมชนแออัดส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่ำ ส่วนผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีน้อยกว่า จึงเกิดความแตกต่างในด้านระดับการศึกษา ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจึงเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมโรงเรียนมากกว่า เพราะมีระดับความรู้ใกล้เคียงหรือระดับเดียวกัน ดังที่ เสถียร เชษประทีป (2525) กล่าวไว้ว่า การสื่อสารที่ราบรื่นจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ส่งสารและผู้รับสารมีคุณลักษณะที่เหมือน ๆ กัน จะก่อให้เกิดผลในด้านที่ดีหรือในด้านบวกสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารนั้น เมื่อแหล่งสารและผู้รับสารมีทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และภาษาเหมือน ๆ กัน การสื่อสารระหว่างแหล่งสารและผู้รับสารก็มีแนวโน้มที่จะเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ บุคคลส่วนมากมีความสุขในการมีปฏิภริยา

สัมพันธ หรือในการสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่เหมือนกับคน การมีการสื่อสารกับบุคคลที่มีความแตกต่างกันอย่างมาก ทำให้ต้องใช้ความพยายามมากขึ้นในการที่จะทำให้การสื่อสารระหว่างกันนั้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความไม่พ้องกัน ในทางความคิดหรือความเชื่อ (Cognitive Dissonance) ทั้งนี้เพราะได้รับสารที่ไม่ตรงกับความคิดหรือความเชื่อของคน สภาพเช่นนี้เป็นสภาพทางจิตวิทยาที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกไม่สะดวกหรือไม่สบายทางจิตใจ ความแตกต่างในด้านระดับการศึกษาของประชาชนในชุมชนแออัดดังกล่าว จึงทำให้ผู้ที่มีการศึกษาค้างกันเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมโรงเรียนแตกต่างกัน

ผู้ที่มีรายได้ต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐาน โดยผู้ที่มีรายได้ 8,001-10,000 บาท จะเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านมากที่สุด สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า คนกลุ่มนี้จะมีฐานะค่อนข้างดี เป็นที่พึงในด้านเงินทองแก่เพื่อนบ้านในชุมชนได้ ส่วนใหญ่จะมีอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจอื่น ๆ เช่น มีบ้านให้เช่า แต่จะไม่ใช่กลุ่มที่มีฐานะดีที่สุดชุมชน (คือมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป) ซึ่งกลุ่มที่ฐานะดีที่สุด จะไม่เกี่ยวข้องกับเพื่อนบ้านมากนัก และบ้านเรือนจะมีอาณาเขตแบ่งกันเป็นสัดส่วน ไม่ค่อยพบปะพูดคุยกับคนในชุมชน โสภณ พรโชคชัย (2528) ศึกษาพบว่า การสื่อสารของประชาชนในชุมชนแออัด มักจะมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การกู้ยืมเงิน การแบ่งบ้านหรือมีบ้านให้เช่า เป็นต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงค่อนข้างกว้างขวาง ธุรกิจการให้กู้ยืมเงินดังกล่าว จำเป็นต้องพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ดังนั้นการสื่อสารกับเพื่อนบ้านในชุมชนจึงมีมาก และการเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ยังมีประโยชน์คือธุรกิจบ้านเช่า เพราะเพื่อนบ้านจะเป็นสื่อบุคคลที่ช่วยเผยแพร่หรือแนะนำบ้านเช่าแก่ผู้ที่เข้ามาหาบ้านเช่าอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารดังกล่าวจึงเป็นดังที่ เมอร์ริลล์ และโลเวนสไตน์ (John C. Merrill and Ralph L. Lowenstein, 1971) ได้สรุปถึงปัจจัยพื้นฐานข้อหนึ่งว่า “มนุษย์ทุกคนจะแสวงหา และใช้ข่าวสารให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง” ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกเปิดรับสื่อ และประมะ สตะเวทิน (2533) กล่าวว่าไว้ว่า รายได้ของคนย่อมเป็นเครื่องกำหนดความต้องการของคน ตลอดจนสามารถกำหนดความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และพฤติกรรมต่าง ๆ

ผู้ที่มีศาสนาต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแม้ว่าจะนับถือศาสนาต่างกัน แต่ลักษณะทางประชากรในส่วนอื่นไม่แตกต่างกัน คือ อาชีพ รายได้ การศึกษา รวมทั้งสภาพแวดล้อมโดยทั่ว ๆ ไป

สมมติฐานข้อที่ 3 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ที่มีอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกันมีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 แต่ เพศ อาชีพ รายได้ ศาสนา ที่แตกต่างกันมีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

ผู้ที่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มีค่านิยมสูงกว่ากลุ่มอายุมากกว่า 50 ปี และกลุ่มที่มีอายุ 31-40 ปี มีค่านิยมสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 50 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร โคมิน (2522) ที่ได้ศึกษาค่านิยมของคนไทย ผลการวิจัยพบว่า มีค่านิยมที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างวัยต่าง ๆ หลายค่านิยม และค่านิยมเหล่านั้นเปลี่ยนไปตามวัย เช่น ความสำเร็จในชีวิต ความสนุกสนานร่าเริง ซึ่งคนหนุ่มให้ความสำคัญสูงกว่าคนแก่หรือค่านิยม การมีหลักธรรมศาสนาเป็นที่พึ่ง การพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งมีกลุ่มคนแก่ให้ค่าสูงกว่ากลุ่มวัยรุ่น แต่การที่จะทราบว่าความแตกต่างทางค่านิยมในแบบนี้ เป็นผลของวุฒิภาวะที่เพิ่มขึ้น (maturation process) หรือเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงทางปทัสฐานของวัย (generation norms) จะต้องอาศัยการศึกษาในระยะยาว (longitudinal study) จึงจะทราบสาเหตุที่แน่ชัด ผู้ที่มีอายุ 21-30 ปี มักจะอยู่ในช่วงในวัยทำงาน อยู่ในวัยหนุ่มสาวที่มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความก้าวหน้าให้กับตนเอง ส่วนกลุ่มในช่วง 31-40 ปี เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์การทำงาน ได้เรียนรู้ชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ มากขึ้นกว่ากลุ่มแรก และยิ่งพร้อมที่จะรับกับการเปลี่ยนแปลงและสร้างความมั่นคงให้ชีวิต ส่วนผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งมักให้ความสนใจในเรื่องของความสนุกสนานบันเทิงมากกว่าความมุ่งมั่นประสบความสำเร็จในชีวิต ผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาค่ำ เป็นคนที่อยู่ในชุมชนมานานนับสิบ ๆ ปี ใช้เวลาอยู่กับบ้าน รับจ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ มากกว่าที่จะไปคราดครำทำงานหนัก เช่น ร้อยพวงมาลัย โดยมีผู้มารับไปขายตามตลาดหรือสี่แยกไฟแดง, ทำผลไม้ดอง, ทำขนมขาย หรือดูแลบ้านให้ลูก ๆ อาจเป็นเพราะอายุที่มากขึ้น เกินกว่าจะไปค้นหาความก้าวหน้าให้ชีวิตเหมือนคนในวัยทำงาน จึงทำให้กลุ่มที่มีอายุมากกว่า 50 ปี มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาต่ำกว่าคนกลุ่มอายุในวัย 21-30, และกลุ่มวัย 31-40 ปี

ผู้ที่มีระดับการศึกษาดังกัน มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาแตกต่างกัน ซึ่งผลจากการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวรรณ ศิริบุญ และจันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย (2531) ศึกษาเปรียบเทียบชุมชนแออัดที่พัฒนาแล้ว และยังไม่ได้พัฒนาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการศึกษาของมารดา ก็เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างของอัตราการตายของทารกและเด็กในเขตชุมชนแออัด เช่นเดียวกับการศึกษาของเทลมา อาบิอาโด จิโอกอด (Thelma Abiado Giocolle, 1981) ศึกษาลักษณะด้านประชากรกับพฤติกรรมการเจริญพันธุ์ของประชาชนในสภัมเมือง Iloilo ประเทศ

ฟิลิปปีนส์ พบว่า ศตวรรษที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ายอมรับการวางแผนครอบครัวมากกว่าศตวรรษที่มีการศึกษาดำกว่า

จากงานวิจัยของสุนทรี โคมิน (2522) พบว่า การศึกษาเป็นตัวที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางค่านิยมอย่างชัดเจนที่สุด กล่าวคือ ในส่วนศึกษาระดับการศึกษากับค่านิยมของคนไทย ความแตกต่างทางค่านิยมเกิดขึ้นชัดเจนในกลุ่มสถานภาพต่ำและสถานภาพสูง และระหว่างตัวชี้ (Indicator) สองตัว คือ รายได้กับการศึกษา ซึ่งการศึกษาจะเป็นตัวชี้ที่ดีกว่า และมีประสิทธิภาพมากกว่ารายได้ ผลการศึกษาวิจัยทางสังคมวิทยาเป็นจำนวนมาก ก่อนข้างจะชี้ชัดว่าช่องว่างทางค่านิยม (Value gap) ระหว่างผู้มีการศึกษาสูงและต่ำจะมีมากกว่าระหว่างคนรวยและคนจน ตัวอย่างค่านิยมที่ถือได้ว่าสามารถแยกระดับการศึกษาสูงต่ำออกจากกันได้ค่อนข้างชัดคือ ค่านิยมการพึ่งพาอาศัยกัน การให้อภัยและความอ่อนน้อมเชื่อฟัง ซึ่งผู้มีการศึกษาดำให้ค่าสูงสุดและค่อย ๆ ลดลงตามลำดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้น ส่วนค่านิยม การมีความสามารถสูงกับการมีแนวคิดกว้างได้ผลตรงกันข้าม คือ ผู้ที่มีการศึกษาดำให้ความสำคัญต่ำสุด แล้วค่อย ๆ เพิ่มความสำคัญขึ้นตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น กล่าวโดยสรุปคือ ผู้มีการศึกษาสูง และมีความเป็นตัวของตัวเองมากกว่า จะเน้นความสามารถส่วนบุคคล และมีแนวคิดกว้างกว่าในขณะที่ผู้มีการศึกษาดำมีแนวคิดที่ค่อนข้างยึดติดกลุ่มมากกว่าเน้นการพึ่งพาอาศัยกัน ให้อภัยกัน และการยอมรับในภาวะผู้ถูกกระทำ (submissiveness) ซึ่งแสดงออกชัดในรูปอ่อนน้อมเชื่อฟังมากกว่าผู้มีการศึกษาสูง

คนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน ย่อมมีความรู้ตึกนึกคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่ต่างกันไป (ประมะ สดะเวทิน, 2533) ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนมีค่านิยมแตกต่างกันออกไป ในชุมชนแออัด ผู้อยู่อาศัยมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ตั้งแต่ระดับประถมถึงระดับปริญญา ซึ่งรูปแบบการดำเนินชีวิต (life style) ย่อมไม่เหมือนกัน ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ช่วยนำ (Guide) การกระทำให้บุคคลประพฤติ และแสดงตัวต่อผู้อื่นตามที่ประพฤติเป็นปกติอยู่ทุกวัน (Goffman, 1959 อ้างถึงในสุนทรี โคมิน, 2522) ดังนั้นจึงทำให้บุคคลที่มีระดับการศึกษาดังกันมีค่านิยมแตกต่างกัน

ผลจากการวิจัย ไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศ อาชีพ รายได้ และศาสนา กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยในบางส่วนของเพ็ญแข ประจันปัจจนิก และอ้อมเดือน สดมณี (2529) ที่ได้ศึกษาค่านิยมทางวัตถุกับค่านิยมทางระเบียบประเพณีของชาวชนบทไทย พบว่าเพศเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับค่านิยมระเบียบประเพณี แต่ไม่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับค่านิยมทางวัตถุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในชุมชนแออัด เพศชายและหญิงมีการศึกษาไม่แตกต่างกัน ถึงแม้จะมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน แต่ต้องช่วยกันทำงานเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว ส่วนใหญ่แล้วทุกคนต้องทำงานหารายได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง แม้แต่พวกที่จัดอยู่ในอาชีพแม่

บ้านต่างก็มีรายได้พิเศษกันเป็นส่วนมาก โดยการรับจ้างเอางานมาทำที่บ้าน เช่น ชักรีด หั่นผักส่งตลาด ทำขนมขายหน้าบ้าน เย็บมุ้ง เป็นต้น ส่วนอาชีพรับจ้างอื่น ๆ เช่น เป็นช่างเสริมสวย แคชเชียร์ ทำงานในโรงงานทอผ้า รับจ้างทำความสะอาด รับจ้างคิดแสดมปีเหล่า ปัจฉัยทางด้านการศึกษาและ การที่จะต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้ไม่ต่างจากเพศชาย อาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ไม่เกิดความแตกต่างระหว่างเพศกับค่านิยม

สำหรับปัจจัยด้านรายได้และศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทรีย์ โคมิน (2522) ซึ่งพบว่า รายได้ไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญต่อค่านิยมของคนไทย คือ มีผลต่อค่านิยมไม่เด่นชัดเท่ากับตัวแปรอื่น ๆ ส่วนค่านิยมที่เกี่ยวกับศาสนา จะมีผลของตัวแปรอื่น ๆ เข้ามามีอิทธิพลด้วย เช่น อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา เป็นต้น

สาเหตุที่ทำให้งานวิจัยครั้งนี้ไม่พบความแตกต่างในด้านรายได้กับค่านิยมอาจเนื่องมาจาก ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ไม่แตกต่างกันมากนัก

สมมติฐานข้อที่ 4 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากวิทยุ มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้อที่ 1 คือมุ่งมั่นประสบความสำเร็จเท่านั้น แต่ค่าสหสัมพันธ์โดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยม จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนเปิดรับเนื้อหาประเภทบันเทิง เช่น รายการเพลงเป็นส่วนใหญ่ มากกว่าที่จะเปิดรับเพื่อแสวงหาความรู้ ข่าวสารต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการมีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนทั้ง 3 ประเภท ทำให้ประชาชนมีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา ผลจากการวิจัยพบว่า เหตุผลที่เปิดรับสื่อโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ก็เพื่อต้องการทราบข่าวสารเป็นอันดับแรก ความสนุกสนานบันเทิงเป็นความต้องการที่รองลงมา ปัจจุบันข่าวหรือรายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์มีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นรายการข่าวหรือรายการบันเทิง สื่อโทรทัศน์ยังเป็นสื่อมวลชนที่รวมเอาคุณสมบัติของวิทยุ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์เข้าด้วยกัน โทรทัศน์จึงเป็นสื่อมวลชนที่แสดงเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เห็นชัดเจนที่สุด เพราะมีคุณสมบัติพิเศษพร้อมหลายประการดังกล่าว จึงอยู่ในฐานะที่จะพัฒนาคนให้สมบูรณ์ คือ ให้ความรู้ ทักษะคิด ความซาบซึ้ง ค่านิยม ตลอดจนทักษะ (อรรถพร เขียรถาวร, 2520)

การรายงานข่าวในปัจจุบัน นอกจากจะเป็นการรายงานข่าวทั่วไป ซึ่งทำให้ผู้รับสารได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้หูตากว้างไกลแล้ว ราชการข่าวและราชการบันเทิง ยังได้ให้แง่คิด ความรู้แก่ผู้ชมหรือผู้อ่าน ประชาชนส่วนใหญ่มีปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูง เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ในระดับค่อนข้างสูง และเปิดรับสื่อนิตยสารในระดับปานกลาง การเปิดรับสื่อมากยิ่งทำให้ได้รับรู้เนื้อหาที่มีประโยชน์มากขึ้นตามไปด้วย

งานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์ คือ งานวิจัยของ พัชรินทร์ เศวตสุทธิพันธ์ (2537) ศึกษาเรื่อง “การสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการเลือกรับชมรายการข่าวโทรทัศน์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” พบว่า ประชาชนมีความสนใจข่าวสารจากรายการโทรทัศน์ และมีความต้องการข่าวสารจากรายการข่าวโทรทัศน์เป็นประจำทุกวัน และได้นำข่าวสารจากรายการข่าวโทรทัศน์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และเพื่อนำไปเป็นหัวข้อสนทนากับบุคคลอื่น

ดังนั้น การที่ประชาชนเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และมีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา สามารถอธิบายได้จากแนวคิดของซิมบาโด (Zimbardo, 1991) ที่กล่าวถึงด้านการเสนอข่าวซ้ำ ๆ (repetition of message) ที่เสนอไว้ในทฤษฎีเกี่ยวกับ familiarity ไว้ว่า การที่สารนั้น ๆ มีการเสนอเนื้อหาซ้ำ ๆ กันบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับข่าวสาร อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปตามเนื้อหาที่นำเสนอ นั้น ๆ หากเป็นเนื้อหาในทางดี มีการโน้มน้าวใจให้เกิดการกระทำตาม ก็จะเกิดการมีส่วนร่วมคือปฏิบัติตามคำแนะนำนั้น ๆ

การเปิดรับสื่อ เพื่อที่จะได้ข่าวสาร ความรู้ และความเข้าใจในตัวบุคคล เหตุการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ นับเป็นค่านิยมของบุคคลที่ทันสมัย (Inkeles, 1966) เช่นเดียวกับที่ ชาร์ล เค อัทคิน (Charles K. Atkin, 1973) กล่าวถึงความสำคัญของการเปิดรับข่าวสารไว้ว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก อิงมีหูตากว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจสภาพแวดล้อม และเป็นคนที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์มากกว่าบุคคล ดังนั้นเมื่อประชาชนเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนดังกล่าวมาก ประกอบกับประเภทเนื้อหาที่เปิดรับก็ช่วยสร้างเสริมให้มีความรู้ แ่งคิดในด้านต่าง ๆ สำหรับปริมาณการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ พบความน่าสนใจว่า ประชาชนเปิดรับสื่อประเภทนี้ในปริมาณค่อนข้างสูง แม้ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาและรายได้อยู่ในระดับต่ำหรือค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความต้องการที่จะทราบข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มาก ทั้งที่มีข้อจำกัดในด้านการศึกษาและรายได้ก็ตาม

ดังนั้น จากปริมาณและประเภทของเนื้อหาที่เปิดรับ จึงทำให้มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของประชาชน น้อยกว่าสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เปิดรับเนื้อหาในนิตยสารทุกประเภทในระดับต่ำ แต่ใช้ระยะเวลาในการเปิดรับ คือ อ่านอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกับหนังสือพิมพ์ ซึ่งแสดงว่าประชาชนให้ความสนใจในรายละเอียดของเนื้อหาข่าวสารในนิตยสารมากกว่าสื่ออื่น ๆ คือ เปิดรับนิตยสารน้อยกว่าสื่ออื่น ๆ แต่ใช้ระยะเวลาในการอ่านมากกว่า การเปิดรับนิตยสารมีความสัมพันธ์กับค่านิยมหลายข้อ มากกว่าสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อาจกล่าวได้ว่าระยะเวลาในการเปิดรับข่าวสารจากนิตยสาร เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นิตยสารมีความสัมพันธ์กับค่านิยม

ครุณี หิรัญรักษ์, (2530) กล่าวถึงอิทธิพลของนิตยสารไว้ว่า อิทธิพลของนิตยสารมักจะมองไม่เห็นชัดเจน เหมือนกับสื่อมวลชนประเภทอื่น แต่ก็มีความสำคัญอยู่มากในสังคมปัจจุบัน ปีเตอร์สัน (Peterson อ้างถึงใน ครุณี หิรัญรักษ์, 2530) กล่าวถึงอิทธิพลของนิตยสารในปัจจุบันว่า นิตยสารได้ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง นิตยสารได้เสนอข่าวและเหตุการณ์ต่างๆ ให้ประชาชนผู้อ่านได้ทราบ และช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันของสังคมในชาติ

ดังนั้น ความบ่อยครั้งประเภทของเนื้อหา และระยะเวลาจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร จึงมีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยที่ปัจจัยดังกล่าวของแต่ละสื่อมีความสัมพันธ์กับค่านิยมมากน้อยแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 5 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาในเชิงลบ เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า เป็นความสัมพันธ์เชิงลบทุกข้อเช่นกัน ดังนั้น จึงต้องวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสาร สภาพและปัญหาของครอบครัว เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว

ครอบครัวของประชาชนที่อยู่ในชุมชนแออัด มักจะเป็นครอบครัวที่ไม่มีภูมิลำเนาชัดเจน สมาชิกในครอบครัวสามารถที่จะปฏิบัติตนตามความพึงพอใจของตนเอง จากสภาพที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของปากท้อง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ ทำให้สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ต้องทำงานกันทุกคน หรือเกือบทุกคน ซึ่งเป็นการช่วยกันหารายได้เข้าสู่ครอบครัว ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เรื่องที่กลุ่มตัวอย่างพูดคุยกันมากที่สุด คือเรื่องภายในครอบครัว เช่น รายได้ ค่าใช้จ่าย เรื่องของลูก ๆ เรื่องของอาชีพเป็นเรื่องที่พูดคุยรองลงมา เพราะส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ซึ่งมักเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ (Unskilled Labour) รายได้ต่ำ ไม่มั่นคง บางครั้งหากไม่มีความต้องการแรงงานคนกลุ่มนี้ก็ต้องว่างงานในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้เรื่องอาชีพ ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดคุยเช่นกัน ส่วน

เรื่องข่าวสารการเมือง เศรษฐกิจ ความรู้ เป็นเรื่องที่ประชาชนไม่สนใจพูดคุยมากนัก เพราะปัญหาเรื่องปากท้องในครอบครัว เป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่สำคัญกว่า ดังนั้นเรื่องที่พูดคุยกันส่วนใหญ่ จึงยังคงอยู่แต่ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเรื่องสิริ หิรัญอุษหะ (2532) ที่พบว่า เนื้อหาที่คนในชุมชนแออัดพูดคุยกันในครอบครัวมากที่สุด คือ เรื่องเกี่ยวกับรายได้ การประกอบอาชีพ ดังนั้นถึงแม้ว่า ประชาชนจะให้ระยะเวลาในการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัวมาก แต่เนื้อหาที่พูดคุยไม่ได้เพิ่มพูนความรู้ หรือให้ความคิดแนวทางใหม่ ๆ แก่กัน อีกทั้งการศึกษาที่เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธในการสื่อสารในครอบครัวเป็นไปในเชิงลบ เพราะส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่ต่างกันมากนัก คือ อยู่ในระดับประถม ซึ่งเป็นระดับต่ำ ความคิดเห็น คำแนะนำต่าง ๆ ที่มีให้กัน อาจไม่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อความคิดคำนิยมได้มาก

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะรูปแบบของการสื่อสารภายในครอบครัวของประชาชนในชุมชนแออัดส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบ "Laissez Fair" คือ ลักษณะการสื่อสาร หรืออบรมสั่งสอนที่มีต่อบุตรนั้นไม่เคร่งครัดเท่าใดนัก ปล่อยให้บุตรมีความประพฤติปฏิบัติตามต้องการ ไม่เสนอแนะแบบอย่างความประพฤติที่เหมาะสมให้กระทำตาม (เรื่องสิริ หิรัญอุษหะ, 2532) ซึ่งแคนเทอร์ (Kantor) และ เลร์ (Lehr) ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาวิจัยในสาขาการสื่อสารในครอบครัว ได้อธิบายแนวคิดการสื่อสารในครอบครัวแบบปล่อยว่า หมายถึง แบบวิธีการสื่อสารในครอบครัวที่สมาชิกแต่ละคนสามารถทำอะไรตามที่ตนต้องการได้ การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เป็นไปตามสบายในแบบฉบับของแต่ละคน เรื่องที่แต่ละคนสนใจมักจะเป็นเรื่องในปัจจุบัน ไม่มีเป้าหมายระยะยาวสำหรับอนาคต การใช้ทรัพยากรหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มักเป็นไปเพื่อจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้า ในสภาพการณ์ที่ทำอะไรได้ตามสบาย หากเมื่อใดที่ดำเนินไปอย่างราบรื่น เราก็จะมองเห็นว่าครอบครัวแบบนี้ให้ออกาสแก่บุคคลที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพ สร้างสรรค์ แต่หากเมื่อใดที่ดำเนินไปอย่างขลุกขลัก ก็จะมองเห็นว่าครอบครัวแบบนี้เป็นหนทางไปสู่ความแตกร้างได้ง่ายเด็ก ๆ อาจจะถูกละเลยปล่อยปละละเลยไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างเพียงพอ

สภาพครอบครัวของประชาชนในชุมชนแออัดจำนวนมาก ที่มีสภาพคล้ายคลึงกับรูปแบบการสื่อสารข้างต้น ไม่มีกฎเกณฑ์เข้มงวดในครอบครัว จากปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวทำให้สมาชิกต้องรับผิดชอบตัวเอง พ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูก นอกจากนี้การสั่งสอนยังอยู่ในรูปแบบของการลงโทษ เช่น ตี หรือดูคำว่างกล่าวด้วยถ้อยคำหยาบคายมากกว่าที่จะชี้แจงหรืออธิบายให้เด็กเห็นความถูกต้องที่ควรทำ เด็ก ๆ มักจะหากิจกรรมสร้างความสนุกสนานด้วยตนเอง โดยไม่มีผู้ใหญ่คอยดูแลใกล้ชิด ดังนั้น ภาพที่เห็นเมื่อเข้าไปเก็บข้อมูลก็คือ เด็กจับกลุ่มเล่นการพนันสำหรับเด็กเล็ก ๆ ก็หาวัสดุที่พอจะหาได้มาเป็นอุปกรณ์ของเล่น ซึ่งบางครั้งก็ดูน่าจะเป็นอันตรายต่อตัวเด็กเอง เช่น มีด ไม้ หรือวิ่งเล่นตามถนน การดำเนินชีวิตประจำวันขึ้นอยู่กับความพอใจ เช่น

จะรับประทานอาหารเวลาไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องรอพร้อมหน้ากัน และสถานที่รับประทานอาหารจะเป็นที่ใดก็ได้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในบ้าน แล้วแต่ความสะดวกและความพอใจ ดังนั้นจึงได้เห็นการจับกลุ่มรับประทานอาหารที่ทางเดินในชุมชน ริมนน หน้าบ้าน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าลักษณะรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวเช่นนี้ทำให้การเปิดรับข่าวสารของคนในครอบครัว เป็นไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ไม่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่จะสื่อสารพูดคุยเพื่ออบรมสั่งสอนชี้นำแนะแนวทางแก่สมาชิกในครอบครัว

อิทธิพลของการสื่อสารภายในครอบครัวจะเห็นได้จากงานวิจัยของแมคเลาด์, ฮาร์เบิร์ก และไพร์ (McLeod, Harberg and Price, 1972) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการโน้มน้าวใจและการสื่อสารภายในครอบครัว พบว่า แต่ละบุคคลได้รับการเรียนรู้จากการสื่อสารในครอบครัว นับตั้งแต่ในวัยเด็ก และการเรียนรู้นี้ส่งผลให้เกิดสังคมประกิด (Socialization) ซึ่งความแตกต่างกันในด้านนี้ทำให้บุคคลแต่ละคนถูกโน้มน้าวใจได้ในระดับที่แตกต่างกัน

การสื่อสารระหว่างพ่อแม่ถูก จะเป็นการถ่ายทอดความรู้ ทัศนคติ และค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่เด็กโดยอัตโนมัติ กระบวนการเรียนรู้ของเด็กมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว จึงถือได้ว่าครอบครัวทำหน้าที่เป็นสถาบันแรกที่สร้างกระบวนการสังคมประกิด (Socialization) ให้แก่สมาชิกของสังคม นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นตัวแทนในการควบคุมทางสังคม (Social control) ที่สำคัญอีกด้วย ครอบครัวนับเป็นสถาบันพื้นฐานที่ทำหน้าที่ในการหล่อหลอมทางพฤติกรรม ตลอดจนอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวซึ่งให้แก่เด็กและเยาวชนได้รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม บรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม ด้วยเหตุนี้สังคมจะพัฒนาได้ดีหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบรรยากาศการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวหรือบรรยากาศของการสื่อสารระหว่างพ่อ แม่ ลูก นั่นเอง เพราะในการอบรมสั่งสอนบุตรนั้นจะต้องอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคล คือ พ่อ แม่ ลูก เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทัศนคติ และค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งผลของการสื่อสารภายในครอบครัวจะเป็นสิ่งที่หล่อหลอมบุคลิกลักษณะ ทัศนคติ อุปนิสัย จริยธรรม สติธรรม ความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่ม ภาวะผู้นำ ความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ความสามารถ ความสำเร็จ ตลอดจนการปรับตัวของเด็ก (พัชนี เสงี่ยม และ ประทุม ฤกษ์กลาง, 2530)

นักจิตวิทยา นักจิตวิทยาเด็ก นักสังคมวิทยา นักมนุษยวิทยา และผู้ทำงานทางด้านสังคม ได้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับตั้งแต่วัยเด็กเป็นตัวมีอิทธิพลในการพัฒนาทางสังคมของเด็กที่สำคัญที่สุด เสนอว่าอิทธิพลที่สำคัญที่ครอบครัวจะต้องให้เป็นพื้นฐานความต้องการของเด็กคือ การมีสุขภาพที่ดี การมีความมั่นคงทางอารมณ์ และการพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ในสังคม (L.P. Thrope อ้างใน Sargent และ Williamson 1958: 121)

นอกจากนี้ แมคกวาค์, แชนฟีและแวกแมน (McLeod, Chaffee and Wackman, 1973) ได้พบว่า แบบการสื่อสารภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่กับลูก มีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อเพื่อรับข่าวสารของเด็กวัยรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชนี เซขจรธา และประทุมฤกษ์กลาง (2531) ที่ศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว และการเปิดรับสื่อมวลชนของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวแบบเปิดมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับนิตยสาร และวิทยุ รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวแบบปิดมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับนิตยสาร ส่วนรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวแบบปล່อยมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับนิตยสารและวิทยุ และงานวิจัยของนิสาร์ดีน ทองอุปลาร (2538) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวและทัศนคติต่อเรื่องเพศของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับหนังสือพิมพ์และนิตยสาร พฤติกรรมการเปิดรับหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเพศ และรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อเรื่องเพศ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบของการสื่อสารภายในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของคนในครอบครัว รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวของประชาชนในชุมชนแออัดเป็นไปในลักษณะดังกล่าวจึงทำให้ความสัมพันธ์กับค่านิยมในเชิงลบ

นอกจากนี้ จากการวิจัยพบว่าระดับชั้นทางสังคม (Social class) มีแบบแผนชีวิต ความคาดหวังต่ออนาคต และวิธีแก้ปัญหาค่อนข้างกัน ซึ่งการแบ่งระดับชั้นทางสังคมนี้ได้ใช้อาชีพและการศึกษาเป็นปัจจัยในการจัดแบ่ง ผู้ใช้แรงงานทั่วไป ถูกจ้างที่จบการศึกษาแค่ระดับประถมศึกษา อาจจัดอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่ข้าราชการถูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานฝีมือที่จบการศึกษาในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยก็อาจจัดเป็นชนชั้นกลาง เป็นต้น (ขงชุตท วงศ์ภิรมย์สถานดี, 2533)

เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ดังกล่าว ประชาชนในชุมชนแออัดส่วนใหญ่จึงจัดอยู่ในชนชั้นระดับต่ำ ซึ่งมีแบบแผนชีวิต ความคาดหวังต่ออนาคตและวิธีแก้ปัญหาค้างจากชนชั้นอื่น ๆ

โคห์น (Dohn, 1971 อ้างถึงใน ขงชุตท วงศ์ภิรมย์สถานดี, 2533) วิจัยพบว่า อาชีพของพ่อเป็นปัจจัยที่มีผลสำคัญต่อค่านิยมในการอบรมเด็ก การทำโทษเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็กในระดับชั้นผู้ใช้แรงงาน พ่อแม่มักจะเน้นการเลี้ยงดูให้เด็กปรองดองกับมาตรฐานภายนอก ขณะที่ชนชั้นกลางนิยมให้เด็กมีความรับผิดชอบและการตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่าสำหรับการลงโทษ พ่อแม่ในระดับชั้นผู้ใช้แรงงานจะลงโทษเด็กตามการกระทำของเด็ก แต่ชนชั้นกลางมักจะดูว่าเด็กมีความตั้งใจหรือไม่ นอกจากนี้ชนชั้นกลางยังนิยมใช้วิธีการชมเชยและให้รางวัลมากกว่าอีกด้วย

ในการศึกษาของบุคคลอื่น ๆ ก็พบข้อแตกต่างเช่นกัน เช่น ในระดับผู้ใช้แรงงานท่อมจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูเด็กน้อยกว่า และพ่อแม่จะใช้อำนาจกับลูกมากกว่า ชนชั้นกลางมีจุดเด่นกว่าที่ส่งเสริมคุณค่าของการศึกษา และความสามารถในการควบคุมตนเองมากกว่าจะถูกควบคุมโดยกฎเกณฑ์จากภายนอก

โตกณ พรโชคชัย(2528) กล่าวถึงปัญหาครอบครัวของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครไว้ว่า ปัญหาในครอบครัวจะเกี่ยวโยงถึงปัญหาอื่น ๆ อีก คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว เช่นหัวหน้าครอบครัวหารายได้ไม่พอค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนอันเป็นสาเหตุอื่นตามมาได้ เช่น ตามีและภรรยาคบคิดกันเป็นประจำ ครอบครัวแตกแยก การทอดทิ้งเด็ก บิดาชอบตีบุตร โดยอ้างว่าเพื่อปลอบใจหรือแก้ความทุกข์ เด็กจะถูกด้วยการดูคำ เหมือนคืออย่างรุนแรงมากกว่าใช้เหตุผล เด็ก ๆ ไม่ได้รับการอบรมที่ดี มักถูกปล่อยปละละเลยอยู่เสมอ เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ระดับชั้นทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความแตกต่างในการอบรมขัดเกลาทางสังคม งานวิจัยข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะและบทบาทของครอบครัวในชนชั้นระดับล่างกับการอบรมขัดเกลาให้แก่สมาชิกในครอบครัว และเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัว จึงมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับค่านิยม

การเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านและกรรมการชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะทางประชากรของเพื่อนบ้าน ในส่วนของการศึกษา อาชีพ รายได้ ไม่แตกต่างกันมากนัก

จากคุณลักษณะที่เหมือนกัน (Homophily) ดังกล่าว จึงทำให้การสื่อสารระหว่างประชาชนในชุมชนแออัดกับเพื่อนบ้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เพราะหลักประการหนึ่งของการสื่อสารก็คือ การสื่อสารจะเป็นไปด้วยความราบรื่น เมื่อผู้สื่อสารและผู้รับสารมีคุณลักษณะเหมือนกัน เช่น ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม การศึกษา สถานะทางสังคม และอื่น ๆ เหมือนกัน คุณลักษณะที่เหมือนกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารกับการสื่อสารนั้น มีส่วนช่วยสนับสนุนหรือช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน กล่าวคือ เมื่อมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคลสองคนมากขึ้น บุคคลสองคนนั้นก็จะมีแนวโน้มจะมีคุณลักษณะที่เหมือนกันมากขึ้น และถ้าบุคคลสองคนมีคุณลักษณะเหมือน ๆ แนวโน้มที่การสื่อสารระหว่างบุคคลสองคนนี้จะมีประสิทธิภาพก็ย่อมมีมากขึ้น (เสถียร เขยประทับ, 2525)

คุณลักษณะที่เหมือนกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร จึงทำให้มีการสื่อสารในระดับค่อนข้างสูงดังกล่าว แต่ไม่ได้ทำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ที่จะก่อให้เกิดค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา เพราะตามปกติความคิดใหม่ ๆ หรือนวัตกรรมจะถูกเผยแพร่เข้าสู่ระบบสังคมโดยบุคคลที่มีสถานะ

ทางเศรษฐกิจ และสังคมสูงกว่า (เสถียร เขยประทับ, 2525) ซึ่งบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าวในชุมชนแออัด เช่น ผู้นำและกรรมการในชุมชน กลับมีการสื่อสารอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้เปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

สำหรับกรรมการชุมชน การเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จึงทำให้การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลดังกล่าวไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยม

การเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน/เพื่อนร่วมโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้อที่ 1 มุ่งมั่นประสบความสำเร็จ ข้อ 4 การกล้าเสี่ยงในการประกอบอาชีพ ข้อที่ 5 การเปิดรับสื่อมวลชน และข้อที่ 7 มีการวางแผนการชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเปิดรับข่าวสาร ขูดคุชกับบุคคลอื่น ๆ ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากคน ทำให้ได้รับความรู้ แนวคิดมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ถูกจ้างในบริษัท หรือโรงงาน มีโอกาสได้ทราบข่าวสารและแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็น ทำให้เกิดความรู้ ทัศนคติในหลายแง่มุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication) มีประสิทธิภาพในการชักจูง โน้มน้าวใจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้

สมมติฐานข้อที่ 6 ความเชื่อถือที่มีต่อสื่อมวลชนกับสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

สื่อมวลชน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความเชื่อถือที่มีต่อ วิทยู และนิคยสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ความเชื่อถือที่มีต่อสื่อหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้อ 2 การมีการศึกษา วิชาความรู้ แต่ค่าสหสัมพันธ์โดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยม ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานสำหรับสื่อโทรทัศน์มีค่าสหสัมพันธ์โดยรวมกับค่านิยม จึงเป็นไปตามสมมติฐาน

สาเหตุที่ความเชื่อถือที่มีวิทยู หนังสือพิมพ์ นิคยสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยม มีแค่สื่อโทรทัศน์เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยม อาจเนื่องมาจากประชาชนให้ความเชื่อถือสื่อวิทยู หนังสือพิมพ์ในระดับปานกลาง และนิคยสารในระดับน้อยมาก แต่ให้ความเชื่อถือโทรทัศน์มากกว่าสื่ออื่น ๆ ทุกประเภท ทั้งสื่อมวลชน และสื่อบุคคล ความเชื่อถืออยู่ในระดับค่อนข้างมาก ความเชื่อถือดังกล่าวทำให้โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร มีบทบาทหรืออิทธิพลต่อทัศนคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ ตามที่เกอร์บเนอร์ (Gerbner, 1976) ได้สรุปไว้ว่า โทรทัศน์ประกอบด้วยสัญลักษณ์ที่ปลูกฝังการรับรู้ความเป็นจริงทางสังคม คือ ให้ทั้งการรับรู้ในเรื่องพื้นฐาน ที่มีผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ และการขัดเกลาทางสังคมอย่างกว้าง ๆ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่สนับสนุน

อิทธิพลของโทรทัศน์อีกคือ ในปี 1972 Surgeon General's Scientific Advisory Committee ได้ทำโครงการวิจัยในระยะยาว เพื่อพิจารณาถึงการวิเคราะห์เรื่องการปลูกฝัง รวมไปถึงทฤษฎี และกฎเกณฑ์งานวิจัยต่าง ๆ โดยทำการเปรียบเทียบโลกในความเป็นจริง และความเป็นจริงในโทรทัศน์ แล้วคาดการณ์โดยการประเมินค่า รูปแบบ เนื้อหาที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมที่สำคัญว่า โทรทัศน์เป็นตัวปลูกฝัง ดึงปัจจัยควบคุมหลายตัว คือ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ระดับและลักษณะการใช้สื่อ พบว่า โทรทัศน์มีอำนาจในการที่จะปลูกฝังจินตนาการและรูปแบบต่าง ๆ ให้กับผู้รับได้ ทำให้ค่านิยม ความเชื่อ พฤติกรรมของคนเปลี่ยนแปลง และทำให้คนมีลักษณะที่เหมือน ๆ กัน เป็นการกำหนดควาระให้ผู้รับ ซึ่งมีทั้งผู้เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม โทรทัศน์ได้แพร่บรรทัดฐาน และปลูกฝังลักษณะเด่นของสังคมโดยทั่วไป

ไมเคิล รัส และ ฟิลิป เอธทอฟฟ์ (Michael Rush and Phillip Athoff) ศึกษาพบว่า สื่อมวลชนมีบทบาทอย่างมากในการให้ความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ ซึ่งมีผลต่อการตั้งสมประสงค์และพัฒนานุคลิกภาพและมีบทบาทในกระบวนการจัดเกลาทางสังคมและการเรียนรู้แก่บุคคล นักวิชาการทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ หรือทางการสื่อสารมวลชนต่างก็ยอมรับบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อชีวิตมนุษย์ด้วยกันทั้งนั้น

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษกล่าวคือ เป็นสื่อมวลชนที่รวมเอาคุณสมบัติของวิทยุ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์เข้าด้วยกัน ดังนั้นจึงอยู่ในฐานที่จะพัฒนาคนให้สมบูรณ์ คือให้ความรู้ ทศนคติ ค่านิยม ตลอดจนทักษะต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อประชาชนเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์อยู่ในระดับสูง ได้รับข่าวสารต่าง ๆ ที่ให้ทั้งความรู้ ความบันเทิง แง่คิดต่าง ๆ เป็นประจำ และมีความเชื่อถือว่าสารจากสื่อโทรทัศน์ในระดับค่อนข้างมาก มีทศนคติกับข่าวสารในเชิงบวก จึงทำให้ประชาชนนำเอาข่าวสารประเภทต่าง ๆ จากการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ดังนั้นการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์จึงมีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

สื่อบุคคล ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความเชื่อถือที่มีต่อบุคคลในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้อที่ 1 มุ่งมั่นประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน ข้อที่ 2 การมีการศึกษา วิชาความรู้ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เช่นเดียวกับความเชื่อถือข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน และความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานยังมีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้อที่ 5 การเปิดรับสื่อมวลชนอีกด้วย แต่ความสัมพันธ์โดยรวมของสื่อบุคคลทั้งสองประเภทดังกล่าวไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยม จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 6 มีข้อสังเกตว่าจากการพิจารณารายข้อ ความเชื่อถือที่มีต่อข่าวสารจากคนในครอบครัว และเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้อเดียวกัน คือ

มุ่งมั่นประสบความสำเร็จในอาชีพ การงาน และการมีการศึกษา วิชาความรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเรื่องอาชีพ ซึ่งมีผลเกี่ยวข้องกับรายได้ เป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับประชาชน เพราะส่วนใหญ่อาชีพรับจ้างไม่มีความมั่นคงแน่นอน รายได้ต่ำ การเปิดรับข่าวสารในเรื่องนี้จึงมีมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าเรื่องอาชีพการงานเป็นเรื่องที่พูดคุยกับเพื่อนร่วมงานมากที่สุด และเป็นเรื่องที่พูดคุยกับคนในครอบครัวเป็นลำดับที่สองรองมาจากเรื่องภายในครอบครัว ความเชื่อถือข่าวสารจากบุคคลในครอบครัวและเพื่อนร่วมงานในเรื่องของอาชีพการงาน จึงมีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้อดังกล่าว

ความเชื่อถือที่มีต่อเพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาจึงเป็นไปตามสมมติฐาน แต่ความสัมพันธ์เป็นไปในเชิงลบ หมายความว่ายังมีความเชื่อถือข่าวสารจากเพื่อนบ้านมาก ซึ่งทำให้ค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาลดน้อยลง อาจเนื่องมาจากประชาชนและเพื่อนบ้าน มีฐานะความเป็นอยู่ การศึกษา อาชีพ รายได้ไม่แตกต่างกันมากนัก การเชื่อถือบุคคลที่มีสถานภาพที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะบุคคลที่มีการศึกษาในระดับต่ำเหมือนกัน จึงไม่ได้ก่อให้เกิดทัศนคติ ความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ที่จะสร้างค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา

ประชาชนให้ความเชื่อถือเพื่อนบ้านในระดับปานกลาง และอยู่ในลำดับที่ 5 ทั้ง ๆ ที่ปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่ได้ให้ความเชื่อถือเพื่อนบ้านมากนัก จากทฤษฎีเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร (Source Credibility) มาจากการค้นพบในการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารในการสื่อสารเพื่อชักจูงใจ (Persuasive Communication) ซึ่งการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ผู้ที่มีความน่าเชื่อถือสูง จะมีความสามารถในการชักจูงใจมากกว่าผู้ที่มีความน่าเชื่อถือต่ำ

ความเชื่อถือที่มีต่อกรรมการหรือผู้นำในชุมชน มีความสัมพันธ์กับค่านิยมข้อที่ 7 คือ มีการวางแผนการชีวิต และเมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์โดยรวมพบว่า มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 6 ความสัมพันธ์ดังกล่าว เนื่องมาจากกรรมการหรือผู้นำในชุมชนส่วนใหญ่ จะเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติบางประการที่สูงกว่าประชาชน เช่น การศึกษา รายได้ อาชีพ ได้รับข่าวสารการติดต่อจากเจ้าหน้าที่พัฒนาอยู่เสมอ กล่าวได้ว่า เป็นผู้นำทางความคิดในชุมชน ดังนั้นจึงสามารถให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่อาศัยในชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ ถิจิตประเสริฐ (2527) ศึกษาอิทธิพลของผู้นำหมู่บ้านที่มีต่อการพัฒนาสาธารณสุขขั้นมูลฐาน โดยศึกษาเปรียบเทียบบทบาทผู้นำในกาฬมูบ้านของจังหวัดบุรีรัมย์ แล้วพบว่า ผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงมีพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารมากกว่าผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่ำกว่า และคุณสมบัติและพฤติกรรมของผู้นำเป็นตัวอธิบายความแตกต่างกันในระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานของแต่ละหมู่บ้านได้

อรุณ ต่งหอม (2534) ศึกษากรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท: ศึกษาแง่มุมทางการเมืองของผู้นำหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง เขาป่าแฉ่ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยศึกษาพฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นว่า เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดผลสำเร็จของการพัฒนาชนบท พบว่ากรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นใช้ในการพัฒนาชนบทนั้นเป็นผลมาจากคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ประชาชนเชื่อถือกรรมการหรือผู้นำในชุมชนในระดับปานกลาง ทั้ง ๆ ที่การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลดังกล่าวอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในทัศนคติของประชาชน กรรมการหรือผู้นำในชุมชนเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ และความเชื่อถือต่อกรรมการหรือผู้นำในชุมชน ยังมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา แต่เป็นที่น่าเสียดายที่การเปิดรับข่าวสารจากกรรมการหรือผู้นำในชุมชนกับประชาชนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ถ้าปริมาณการเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับสูงกว่านี้ จะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนแออัดเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลของการวิจัยพบว่า นอกจากบ้านของตนเองแล้ว สถานที่ที่ประชาชนนิยมใช้ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล คือร้านค้าและร้านอาหารในชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรใช้สถานที่ดังกล่าวเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ เช่น คติโปสเตอร์เกี่ยวกับการรณรงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเอาแผ่นพับที่ให้ความรู้มีประโยชน์แก่ประชาชน มาวางแจกไว้ที่ร้านค้าหรือร้านอาหาร จะทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารมากและทั่วถึงกว่าการประกาศผ่านลำโพงขยายเสียงแค่นี้ของอย่างเฉียด ซึ่งมีจุดอ่อนคือ ขณะที่ประกาศข่าวสารประชาชนอาจจะไม่ทันฟัง หรือฟังแล้วยังจับใจความไม่ได้ หรือผู้ที่ไม่อยู่บ้านก็จะไม่ได้รับข่าวสารนั้น ประโยชน์อีกประการหนึ่งก็คือ ร้านค้าและร้านอาหารเป็นที่พบปะของคนในชุมชน ดังนั้นข่าวสารจึงถูกเผยแพร่โดยสื่อบุคคล คือประชาชนในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

2. จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนต้องการคำแนะนำหรือข้อคิดเห็นจากบุคคลในครอบครัวมากที่สุด แต่การเปิดรับข่าวสารกับคนในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาในเชิงลบ นอกจากนี้ความเชื่อที่มีต่อเพื่อนบ้าน ก็มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในเชิงลบเช่นกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเผยแพร่ข่าวสารความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชนแออัดให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา และสามารถถ่ายทอดความรู้และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนได้

3. จากผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อถือที่มีต่อกรรมการและผู้นำในชุมชนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา แต่การเปิดรับข่าวสารจากบุคคลดังกล่าวอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรหาวิธีการส่งเสริมให้กรรมการหรือผู้นำชุมชนได้พบปะสนทนากับประชาชน โดยการใช้กิจกรรมเป็นสื่อ จะทำให้ประชาชนและผู้นำชุมชนมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น ซึ่งผู้นำชุมชนเป็นผู้นำทางความคิดในชุมชน จะได้ช่วยให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็นแก่ประชาชนได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ควรจัดการฝึกอบรมกรรมการหรือผู้นำในชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับด้านการสื่อสาร เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารในชุมชนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

4. จากผลการวิจัยพบว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่ประชาชนเปิดรับและให้ความเชื่อถือมากที่สุด รวมทั้งความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา ดังนั้นจึงควรใช้สื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้แก่ประชาชน

5. จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนนิยมเปิดรับข่าวสารประเภทบันเทิง ดังนั้นการเผยแพร่ข่าวสารจึงควรสอดคล้องกับความนิยมของประชาชน คือเน้นที่ความสนุก, ง่าย, คลายความเครียด เช่น การเสนอผ่านสื่อถึงพิมพ์ รูปแบบและเนื้อหา จะต้องดึงดูดความสนใจ ควรมีรูปภาพประกอบให้มาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยนิยมการอ่าน ภาษาที่ใช้ต้องง่ายต่อการเข้าใจ เพราะส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับต่ำ หากจะเผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์จะต้องนำเสนอข่าวสารความรู้ในรูปแบบของความบันเทิง จะทำให้ประชาชนสนใจที่จะเปิดรับข่าวสารนั้น ๆ แต่ข่าวสารจะต้องมีความน่าเชื่อถือด้วยเช่นกัน

6. ผลจากการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดต่อค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา กล่าวคือ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีระดับคะแนนค่านิยมสูงตามไปด้วย ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า ค่านิยมการมีการศึกษาวิชาความรู้ของประชาชนอยู่ในระดับสูง แต่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนแออัดได้มีการศึกษา วิชาความรู้ ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยใช้ทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคล รวมทั้งสื่อเฉพาะกิจ เป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. จากผลของการวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสาร ผู้นำและกรรมการชุมชนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว ผู้นำและกรรมการชุมชนควรจะมีการสื่อสารกับประชาชนในชุมชน มากกว่าในระดับที่เป็นอยู่ และควรได้รับความเชื่อถือในลำดับที่สูงกว่า

นี้ เพราะผู้นำและกรรมการชุมชนเป็นผู้นำทางความคิด (Opinion Leader) ในชุมชน และมีบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนในชุมชน ดังนั้น จึงควรศึกษาบทบาทและการสื่อสารของผู้นำและกรรมการในชุมชนอย่างละเอียด เพื่อจะทำให้เห็นข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อนำมาปรับปรุงให้การสื่อสารระหว่างผู้นำและกรรมการชุมชนกับประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกประการหนึ่ง จากการพูดคุยกับผู้นำหรือกรรมการชุมชนในแต่ละชุมชน ผู้วิจัยพบว่าบุคคลเหล่านั้นมีบุคลิกลักษณะ ทัศนคติ ความกระตือรือร้นต่อบทบาทหน้าที่ของตน มากน้อยแตกต่างกัน แต่การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของบุคลิกลักษณะของผู้นำในชุมชนกับสภาพของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในระดับหนึ่ง การศึกษาประเด็นดังกล่าว จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานในการเลือกและจัดตั้งกรรมการชุมชน เพราะถ้าหากได้กรรมการชุมชนที่เข้มแข็ง มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และมีวิสัยทัศน์ ย่อมจะเกิดประโยชน์แก่ชุมชนนั้น ๆ

2. จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากคนในครอบครัวในระดับที่สูงกว่าสื่ออื่น ๆ แต่กลับมีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาในเชิงลบ ดังนั้นในงานวิจัยครั้งต่อไป จึงควรศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการสื่อสารในครอบครัวของประชาชนในชุมชนแออัดโดยละเอียด เพื่อที่จะได้ทราบถึงสาเหตุในแง่มุมต่าง ๆ และนำมาศึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันครอบครัว เป็นสถาบันรากฐานที่สำคัญในสังคม

3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้รูปแบบในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อที่จะได้ข้อมูล รายละเอียดในแง่มุมที่แตกต่างออกไป จากการเก็บข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ชอบตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้เนื่องจากไม่ชอบการอ่าน แต่ยินดีให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยต้องใช้วิธีสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามในแบบสอบถาม รวมทั้งการสังเกต สาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างไม่ชอบตอบแบบสอบถาม คือความหวาดระแวง เนื่องจากเห็นว่าเป็นเอกสาร ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีปัญหาเรื่องความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีปัญหาการไถ่กู้เงินในบางชุมชน ดังนั้นจึงมีความกลัวว่าแบบสอบถามจะเป็นการถามเกี่ยวกับการอพยพย้ายที่อยู่ ผู้วิจัยต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ซึ่งบางครั้ง ต้องให้ผู้นำหรือกรรมการในชุมชนหรือเพื่อนบ้านที่ได้ทำแบบสอบถามแล้วมาช่วยชี้แจง จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า การแจกแบบสอบถามโดยปล่อยให้กลุ่มตัวอย่างทำเองนั้น กลุ่มตัวอย่างมักจะทำผิด หรือทำไม่ครบ ซึ่งอาจเกิดจากแบบสอบถามยากและมีจำนวนข้อมากเกินไป การสัมภาษณ์ และใช้การสังเกตจึงเป็นวิธีที่คิดว่าเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างในชุมชนแออัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีการศึกษาค่ำ

4. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารและค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ หรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้าราชการในฝ่ายพัฒนาชุมชนของสำนักงานเขต กรมประชาสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ เพราะบุคคลเหล่านี้เปรียบเสมือนเจ้าหน้าที่ส่งเสริม (Change agent) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การศึกษาเรื่องดังกล่าว จะทำให้ทราบถึงจุดที่บกพร่อง เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง และนำส่วนที่คืออยู่แล้วมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน หรือในด้านอื่น ๆ ต่อไป

5. ผลจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาค่านิยมของประชาชนในชุมชนแออัด โดยกำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างชุมชนที่มี 200 หลังคาเรือนขึ้นไป ซึ่งเป็นชุมชนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีอายุมากกว่า 15 ปี ดังนั้นงานวิจัยครั้งต่อไป จึงควรศึกษาค่านิยมของประชาชนในชุมชนแออัดที่เพิ่งเกิดใหม่ เช่น ชุมชนใต้สะพาน ซึ่งเป็นชุมชนขนาดเล็ก ประชาชนส่วนใหญ่จะอพยพมาจากต่างจังหวัด และปัจจุบันได้กระจายอยู่ตามใต้สะพานใหญ่ ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารกับค่านิยมของประชาชนในชุมชนแออัดที่มีขนาด และอายุ ของชุมชนแตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย